

Mitt valg, min beslutning!

Gunnhild Hagen
Stavanger fredag 9. mai 2014

Forsiden; Ann Helén Hagen

Foto; Ann Helén Hagen

Universitetet
i Stavanger

**FACULTY OF SOCIAL SCIENCES,
NORWEGIAN SCHOOL OF HOTEL MANAGEMENT**

Mitt valg, Min Beslutning!

FXMAS130

Erfaringsbasert Master i Serviceledelse

Av Gunnhild Hagen

Stud.nr 893521

Stavanger 09.05.14

Faglig ansvarlig; Professor Torvald Øgaard

Veileder; Universitetslektor Dag Osmundsen

Forord

Denne masteroppgaven i serviceledelse skal forsøke å beskrive hvordan 10. klassinger i grunnskolen tar sin beslutning til videre skolegang. Som lærer i den videregående skole ser jeg til daglig ulik motivasjon fra elevene for det arbeidet som skal gjøres. Det er for så vidt greit, mindre motiverte dager kan vi jo alle ha. Det er likevel en stor beslutning som skal tas, og hvordan tar de denne beslutningen? Som mor til to ungdommer, en som tok valget i fjor og en som tar valget i år, er jeg midt i prosessen til ungdommers valg. Det er ikke bare, bare.

Det er mange mennesker som fortjener sin del av æren for at jeg nå er i mål med denne oppgaven. Først og fremst vil jeg takke min veileder Dag Osmundsen som er velvilligheten selv, alltid tilgjengelig og alltid like hjelpsom. Han har en engels tålmodighet, og jeg hadde ikke greid meg uten.

I tillegg må jeg takke skoler, rådgivere og kontaktlærere som har brukt av sin tid for å fristille elevene for samtaler. Elevene har vært enestående med sin åpenhet og oppriktighet, uten dem ville det ikke blitt noe av oppgaven.

Ved siste innspurt må jeg og gi en stor takk til Ingrid Qverneland, som tok natten til hjelp for å gi en siste korrektur.

Til slutt vil jeg si tusen, tusen takk til min familie, en spesiell takk til Bjarne som holder ut alle opp- og nedturene, og ikke minst de to fantastiske ungdommene Ann Helen og Knud Louis som har bidratt til gode diskusjoner og delt sine kunnskaper med sin nysgjerrige mor. Nå er det over.

Stavanger, fredag 9. mai 2014

Gunnhild Hagen

Sammendrag

Som mor til to ungdommer og som lærer i den videregående skolen har jeg ved hjelp av denne oppgaven prøvd å forstå hvordan ungdom fatter sin beslutning om videre skolevalg fra grunnskolen og over i videregående skole.

Når høsten kommer og den første samtalen skal tas med nye elever undres jeg over hvorfor de har valgt det de har valgt. Jeg undres fordi holdningene hos ungdommen er høyst variabel i forhold til det nye skoleåret og motivasjonen likeså. I tillegg opplever en hvert år at klasser legges ned eller rustes opp fordi vi lever i et fylke som har fritt skolevalg.

Det er ønskelig å forstå hvordan ungdommen tenker i forhold til sitt skolevalg. Økt forståelse kan gjøre skoledriften mer forutsigbar, samtidig kan en kanskje unngå alle skoleslutterne som en har i den videregående skolen. Skoleslutterne i fylket koster penger, mye penger. Det ble utopisk og en ønsketenking fra min side å få svar på alt dette. Oppgaven måtte begrenses og dermed har jeg i første omgang prøvd å forstå hvordan 10. klassinger kommer frem til sin beslutning om skolevalg.

Jeg har tatt utgangspunkt i ledelsesteorien ved å beskrive beslutningsprosessen og motivasjonsteorien.

For å få dette til besluttet jeg å gjennomføre en kvalitativ studie. Jeg har intervjuet 29 elever, for om mulig forstå hvordan de kommer frem til sin beslutning om skolevalg. Intervjuene ble gjennomført etter fristen til samordnet opptak var gått ut, 1. mars 2014.

For en flott ungdom vi har! De gjennomførte intervjuet med en ærlighet og åpenhet som ble en enestående opplevelse.

Det jeg sitter igjen med som konklusjon i oppgaven er at ungdommene bruker lang tid på innsamling av informasjon. De undersøker flere steder og de gjør totalt sett en grundig informasjonsinnhenting. Samtlige av ungdommene som ble intervjuet sa det var deres beslutning og deres valg. I februar har de en sterk tro på sin beslutning.

Iverksettingen skjer ikke før seks en halv måned etter beslutningen er tatt, hvordan er motivasjonen da? Mine funn viser at de aller fleste respondentene er drevet av en ytre motivasjon. Det er ikke noe fasitsvar i denne oppgaven, men jeg har noen tanker og ideer rundt det. Det er fortsatt et stykke igjen til skoleslutterne ikke finnes og søkermassen er forutsigbar i sitt valg.

Innholdsfortegnelse

FORORD	5
SAMMENDRAG	7
INNHOLDSFORTEGNELSE	9
INNLEDNING	11
1.1 OPPGAVENS TEMA OG PROBLEM STILLING	11
1.2 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA.....	12
1.3 FORMÅLET MED OPPGAVEN	13
1.4 FAGLIG PERSPEKTIV.....	14
1.5 FORSKNINGSSPØRSMÅL.....	15
1.6 OPPGAVENS STRUKTUR OG OPPBYGNING.....	15
2 TEORI	17
2.1 BESLUTNINGSTEORI.....	17
2.1.1 <i>Rasjonell beslutning</i>	19
2.2 MOTIVASJON OG YTELSE	19
2.2.1 <i>Mål</i>	23
2.2.2 <i>Strategi</i>	24
2.3 ÅRSAKSSAMMENHENGER.....	24
2.3.1 <i>Attribusjon</i>	24
2.3.2 <i>Betydningen av individuelle forskjeller</i>	25
2.3.3 <i>Personlighet</i>	25
2.3.4 <i>Emosjon</i>	26
2.3.5 <i>Persepsjon</i>	26
3 PRESENTASJON AV MODELL	27
3.1 ELEVENS DYNAMISKE FERDIGHETER	28
3.2 ELEVENS KOGNITIVE FERDIGHETER/EVNER.....	28
3.3 ELEVENS KOORDINERINGS EVNER	28
3.3.1 <i>Foreldre</i>	28
3.3.2 <i>Skole</i>	29
3.3.3 <i>Venner</i>	29
3.3.4 <i>Sosiale medier</i>	29
4 METODE OG DATAANALYSE	31
4.1 METODISKE VALG.....	31
4.2 INTERVJUGUIDEN MED FOKUS PÅ FORSKNINGSSPØRSMÅLENE.....	32
4.2.1 <i>Elevenes dynamiske ferdigheter</i>	34
4.2.2 <i>Elevenes kognitive ferdigheter</i>	34
4.2.3 <i>Elevenes styrings- og koordineringsevner</i>	34
4.3 POPULASJONEN.....	35
4.4 UTVALGSPROSEDYRE.....	36
4.5 DATAINNSAMLING.....	37
4.6 KVALITET PÅ DATAMATERIALET	38
4.7 ETISKE VURDERINGER.....	39
4.7.1 <i>Anonymitet</i>	39
4.8 EVALUERING AV PÅLITELIGHET OG TROVERDIGHET.....	40
4.9 OVERFØRBARHETEN.....	40
4.10 KRITISK TIL EGEN FORSKNING	41
5 DATAANALYSER	42
5.1 INNLEDNING.....	42
5.2 HELHETSINNTRYKK	42

5.3	MINE FUNN.....	43
5.3.1	<i>Flerkulturelle</i>	44
5.3.2	<i>Utdanningsvalg</i>	44
5.3.3	<i>Karakteren</i>	45
5.3.4	<i>Informasjonsinnhenting</i>	47
5.3.4.1	Venner	48
5.3.4.2	Foreldre og søsken.....	49
5.3.5	<i>Motivasjon</i>	49
5.3.6	<i>Emosjoner</i>	50
5.4	TEORI OG PRAKSIS.....	50
5.4.1	<i>Forventning og prestasjon</i>	50
5.4.2	<i>Yrkesfag eller Studiespesialiserende retning</i>	51
5.4.3	<i>Indre motivasjon</i>	52
6	SAMMENFATNING	54
6.1	KONKLUSJON.....	55
6.2	VEIEN VIDERE	56
7	KILDEHENVISNING	57
7.1	LITTERATURLISTE.....	57
7.2	NETTADRESSER:.....	58
VEDLEGG	.....	59
	VEDLEGG 1; INTERVJUGUIDE	60
	VEDLEGG 2; BREV TIL FORELDRE/FORESATTE.....	62
	VEDLEGG 3; EMOSJONER.....	63
	VEDLEGG 4; MOTIVASJON	64
	VEDLEGG 5; PERSEPSJON	65
	VEDLEGG 6; KOORDINERINGSEVNER	66

Liste over figurer

Figur 1; Beslutningsprosessen (Jacobsen & Thorsvik, 2002)	13
Figur 2; Beslutningsmodeller (Gripsrud, Silkoset, & Olsson, 2010).....	18
Figur 3; Modell for motivasjon og ytelse(Kaufmann & Kaufmann, 2003)	22
Figur 4; Modellfremstilling av oppgavens problemstilling.....	27

Liste over tabeller

Tabell 1 Generelle innsamlede data	43
--	----

Innledning

1.1 Oppgavens tema og problem stilling

I Norge har alle en plikt til ti års skolegang. Med ungdomsrett har en rett på 3 års skolegang etter grunnskolen og det er få ungdommer som ikke benytter seg av denne. For skoleåret 2014/2015 så er det på landsbasis 74.173 søkere til Vg1. Av disse har 95% ungdomsrett (Udir.no).

Hva er motivasjonen for utdanning og skolegang, når "alle gjør" det og "alle har" det? Historisk sett var det vanlig å komme seg ut i arbeid etter endt grunnskole. Skolegangen var kortere, og en forventet at en gikk ut i arbeid. En begynte å tjene sine egne penger, og fikk sin utdanning gjennom praktisk arbeid. Noen få tok videre skolegang for å skaffe seg høyere utdanning.

Nå er videregående skole blitt til "*noe du gjør mens du finner ut hva du vil bli når du blir stor*". Næringslivet "skriker" etter fagarbeidere og ønsker at langt flere ungdommer velger yrkesfag enn det som blir gjort i dag. Media skriver om "mastersyken", alle disse eldre ungdommene eller unge voksne (20-28 år) som minst må ha en mastergrad for å få en brukbar jobb.

For å bli fagarbeider slik som næringslivet ønsker, blir valget tatt allerede som 15- 16 åring. Da er du ferdig med grunnskolen og skal begynne på videregående skoleløp.

Obama gjør det, Kong Harald gjør det, Erna gjør det, lederen på jobb gjør det, og du gjør det... tar beslutninger hver eneste dag som leder deg gjennom dagen, uken og året. Hva er det som får deg til å ta de beslutningene du tar? Hvordan vet du at du har tatt rett beslutning? Hva ville resultatet av en annen beslutning ført til? Hvor stor risiko fører beslutningen med seg?

Alle disse spørsmålene leder meg til oppgavens problemstilling;

"Hvordan kommer 10. klassinger frem til sin beslutning om skolevalg, for videregående skole?"

1.2 Bakgrunn for valg av tema

Jeg har undervist i videregående skole på det yrkesfaglige programmet "Service og Samferdsel" siden 2007. Med en yrkesfaglig bakgrunn innen "salg og service" bransjen i 20 år, ble jeg overrasket over elevenes tilsynelatende manglende motivasjon da jeg begynte som lærer. Når jeg starter et nytt skoleår med oppstartsamtaler for å bli bedre kjent med elevene, ønsker jeg motiverte elever som aller helst har en plan eller et mål med det studiet de er begynt på.

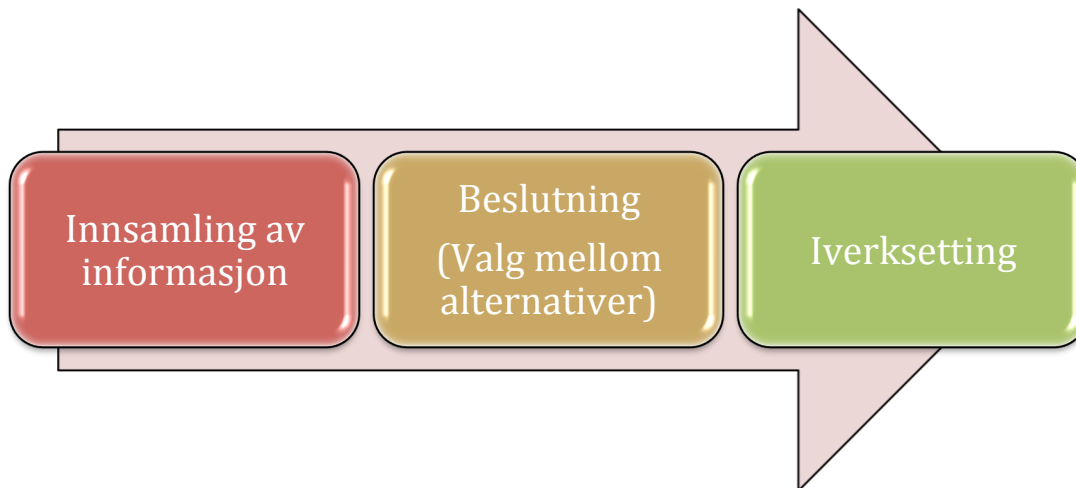
Som lærer er det interessant hvilke informasjonskanaler som benyttes og som fører til at ungdommene tar sine beslutninger. I mitt første møte med elevene om høsten, virker mange av elevene uvitende om studiet de er begynt på. Ofte har de ikke reflektert over hva de ønsker å oppnå med studiet. Når de allikevel har tatt et valg, hva er da beslutningsgrunnlaget?

Lærer vi i det hele tatt ungdom å ta beslutninger i den norske grunnskolen? NIFO rapport 28/2012 stiller det samme spørsmålet på følgende måte *"...hvordan kan det tenkes at unge mennesker kan oppøves i beslutningsdyktighet, evne til å se sine egne talenter og sterke sider, og evner til å håndtere usikkerhet og risiko samt fleksibilitet og reorienteringsevne som voksne, med utgangspunkt i et 113 timers skolefag på ungdomstrinnet?"* (Lødding & Holen, 2012)

Jeg antar at også fylkeskommunen er interessert i hva som er avgjørende for de beslutninger som blir tatt av ungdommen.

Som nevnt i innledningen begynner de aller fleste i videregående skole. Likevel er det ikke alle som fullfører. Om lag én av tre faller fra underveis eller har ikke bestått etter fem år. Denne andelen har vært stabil siden 1994. At så mange ikke fullfører er et problem, fordi videregående utdanning i stadig større grad har blitt en betingelse for inntreden i arbeidslivet (Svarva, 2010). En av de sentrale målsettingene i norsk utdanningspolitikk har vært sosial utjevning, slik at alle har de samme muligheter til utdanning. Til tross for et åpent utdanningssystem med gode finansieringsordninger er det fortsatt store forskjeller i utdanningsvalg etter foreldrenes utdanningsnivå, inntekt og yrkesstatus (Hartberg & Hegna, 2014).

1.3 Formålet med oppgaven

Figur 1; *Beslutningsprosessen* (Jacobsen & Thorsvik, 2002)

Formålet mitt med oppgaven er å finne ut hvordan elevene i 10. klasse samler inn informasjon for å kunne ta et valg om videregående skole. Samtidig finner jeg det interessant hvilken *motivasjon* ungdommene har for iverksettingen av beslutningen.

Beslutninger dreier seg om å samle inn informasjon. Så må informasjonen systematiseres, analyseres og tolkes før en kan ta noen valg mellom ulike alternativer. En forventer at beslutningene en iverksetter skal ha en ønsket effekt (Jacobsen & Thorsvik, 2002). Det er tatt utgangspunkt i beslutningsprosessens tre trinn. Det første er innhenting av informasjon det andre er beslutningen og det tredje er iverksettingen. Min oppgave har tatt utgangspunkt i de to første trinnene, informasjonsinnhenting og beslutningen. Det ville være interessant å se hvordan den videre iverksettingen vil bli, men på grunn av oppgavens omfang ble dette valgt vekk.

Informasjonsinnhenting er belyst gjennom faget "utdanningsvalg" (UDV) som elevene har som fag i ungdomsskolen, UDV er evaluert av NIFU, Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (Lødding & Holen, 2012). Videre har jeg gjennom intervju med elevene, spørsmål til kommunikasjon- og informasjons innhenting. I beslutningsprosessen er det så vektlagt elevens personlighet, motivasjon og emosjon som en del av elevens dynamiske ferdigheter. Til slutt er det prøvd å se elevens beslutning gjennom persepsjon og de kognitive ferdighetene til eleven.

1.4 Faglig perspektiv

Teorien er knyttet til ledelsesteorien, men jeg har valgt å ha et psykologisk pedagogisk perspektiv på det hele. Eleven som individ har følelser, personlighet, mål og mening, Samtidig er de omgitt av venner og familie. Det interessante for meg er hvorfor ungdommene tar den beslutningen de tar.

Utdanningsvalg (UDV) er et nytt fag på ungdomstrinnet. Faget ble obligatorisk fra høsten 2008. Målsettingen med dette faget er å redusere feilvalg og frafall i den videregående opplæring. Dette finner jeg interessant som lærer. Jeg tar imot elever til UDV på min skole og arbeidsplass. Hvordan kan jeg "selge" inn "mitt program" på en positiv og motiverende måte, slik at elevene kan få en indre motivasjon til at "yes" dette er noe for meg og dette vil jeg?

Det er flere gode grunner for å "selge" studiet inn til elevene. Bransjen innenfor "Service og samferdsel" som jeg representerer, har stort behov for fagpersonale. Service-næringen er den næringen som vokser mest. Samtidig er det elevenes søknader som er avgjørende for fylkeskommunen, om antall elevplasser skal reduseres eller økes hvert skoleår. Dette vil årlig påvirke vår arbeidsplass og arbeidsgivers drift av skolen. Dette fører til at ressurser stadig må omfordeles.

Stavanger er et pressområde innenfor arbeidsmarkedet, og det er ikke enkelt å få tak på kvalifiserte yrkesfaglærere. Når ansettelsen av lærere blir uforutsigbart, er dette ofte nok til at kvalifisert personale ikke søker seg til skolen. Dette gjelder selvsagt ikke bare "Service og samferdsel". Også andre yrkesfagområder lever med utfordringen med å få tak i fagpersonell.

I regi av fylkeskommunen inviterte fylkesordføreren i Rogaland til et arrangement i regionen hvor alle 10. klassingene ble invitert. Dette ble gjort for å informere om næringslivets behov for fagarbeidere og oppmuntre ungdommene til å vektlegge yrkesfaglige valg sterkere. Arrangementet ble gjennomført noen uker før søknadsfristen for neste skoleår gikk ut.

1.5 Forskningsspørsmål

NIFO rapport 28/2012 sier i sin oppsummering at det *"synes klart at utdanningsvalg (UDV) som skolefag ikke alene kan borge for vellykkede utdanningsvalg"* {Lødding, 2012 #23}

Rapporten avdekker en rekke utfordringer, en av dem er; - *"...hvordan kan det tenkes at unge mennesker kan oppøves i beslutningsdyktighet, evne til å se egne talenter og sterke sider, og evne til å håndtere usikkerhet og risiko samt fleksibilitet og reorienteringsevne som voksne?"* Rapporten konkluderer med at *"utdanningsvalg som skolefag ikke alene kan borge for vellykkede utdanningsvalg"*{Lødding, 2012 #23}.

Målet med problemstillingen jeg har valgt i denne oppgaven er for det første å finne ut om - *" Er det elevens valg eller er det andre som tar valget for dem" ?* For det andre så ønsker jeg å finne ut - *" Hvordan samler de inn informasjon, og hvor finner eller henter de eventuelt informasjonen fra" ?* For det tredje ønsker jeg å se om - *" Greier ungdommene å anvende eller utnytte den informasjonen de innhenter for beslutning?"*

Vi har årlig besøk av ungdommer som er utplassert i *"utdanningsvalg"* (UDV), de kommer for at de skal kunne danne seg et bilde av skolen, yrkesfagene og det skolen ellers tilbyr av ulike fasiliteter. NIFO rapport 28/2012 {Lødding, 2012 #23} viser til at, - *det er de svakt presterende elevene som i størst grad finner faget Utdanningsvalg interessant, lærerikt og meningsfullt.* Elever fra hjem uten mye formell utdanning eller med et mindre gunstig utgangspunkt vurderer i større grad karriereveiledning som verdifullt. Rapporten peker også på at karriereveiledning ikke kan påvise og oppveie for andre utdanningsrelaterte vanskeligheter som møter ungdom fra mindre privilegerte hjemmemiljøer. Det siste forskningsspørsmålet blir da; - *"Hva da med de andre elevene, majoriteten, hva motiverer dem til de beslutninger som må tas om skolevalg?"*

1.6 Oppgavens struktur og oppbygning

Jeg har nå redegjort for denne oppgavens tema og problemstilling, og jeg har forklart bakgrunnen for at jeg har valgt dette temaet. Oppgavens videre struktur er som følger; *Kap.2- Teori* Her vil jeg beskrive hva ledelsesteori sier om beslutning og beslutningsprosesser, motivasjon og årsakssammenhenger. Videre i *Kap.3- Presentasjon av modell*, vil jeg presentere en modell som er utviklet med bakgrunn i teorien. I *Kap.4- Metode og dataanalyse* vil jeg presentere og diskutere de metodiske valgene jeg har gjort i denne

oppgaven. Jeg vil gjøre rede for mitt utvalg av informanter, og hvordan jeg har gått frem i datainnsamlingen. *Kap.5- Dataanalyser-* vil jeg legge frem funnene jeg har gjort og forsøke og presentere dem på en slik måte at det blir oversiktlig og forståelig. Jeg vil deretter analysere de funnene som er gjort i forhold til tidligere forskning og teori i kapittel 2. Forhåpentligvis vil dette gi svar på min problemstilling i kapittel 1.1. *Kap.6- Sammenfatning,* her vil jeg konkludere hva funnene betyr, og hva en bør se på videre.

2 Teori

Jeg har valgt å se på elevenes beslutning, og hvordan elevene kommer frem til sin beslutning. Det er tatt utgangspunkt i ledelsesteori, og da spesielt den pedagogiske delen av ledelsesteorien.

Beslutningsteorien består av tre elementer som *figur 1(Beslutningsprosessen)* i kapittel en viser. Det er innsamling av informasjon, beslutning og til slutt gjennomføring eller iverksetting. I min gjennomgang av teorien vil jeg først se på beslutningsteorien vist med hjelp av ulike beslutningsmodeller (figur 2). Jeg har videre sett på motivasjonsteorien med tanke på at det bør ligge en motivasjon bak de beslutninger som blir tatt, før en iverksetter beslutningen. Motivasjonsteorien er omfattende, og jeg har prøvd å visualisere omfanget ved hjelp av figur 3 (*Modell for motivasjon og ytelse*).

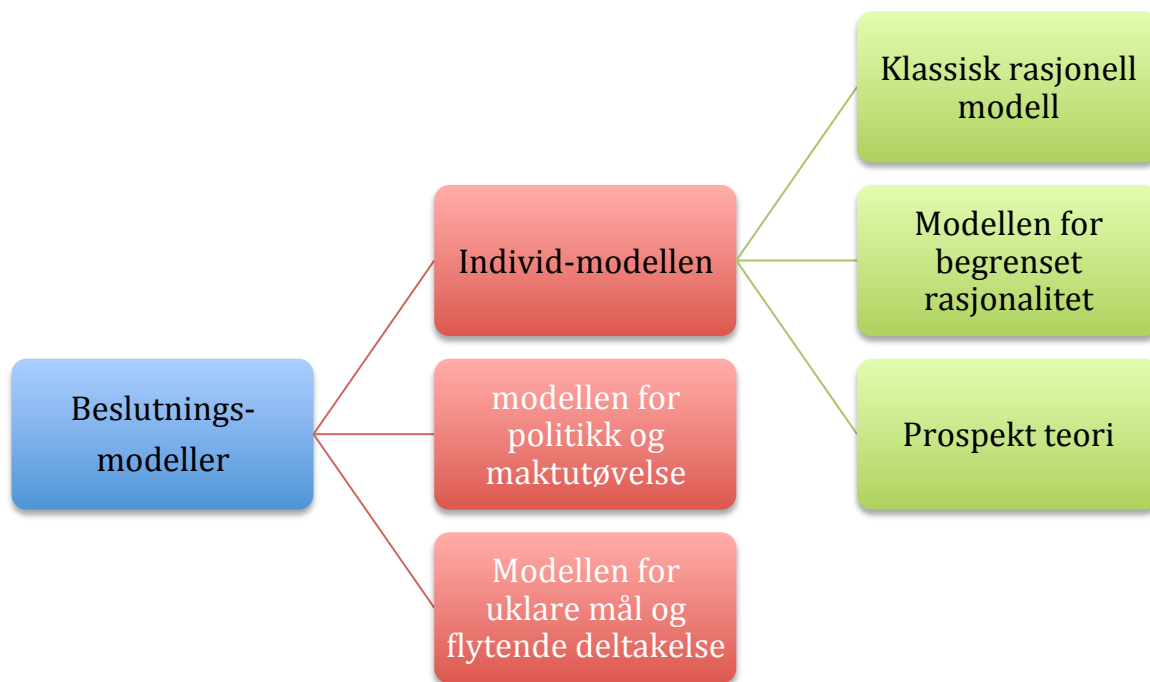
Jeg likestiller her en beslutning med en ytelse fordi, slik jeg ser det, en beslutning er en handling som krever en viss ytelse.

NIFU- rapporten (Lødding & Holen, 2012) belyser faget "utdanningsvalg" (UDV) og dets betydning for elevenes skolevalg. Funnene i rapporten fikk meg til å stille forsknings spørsmålene i kap.1. Det er av betydning, slik jeg ser det, å prøve å belyse hva teorien sier om motivasjon og årsakssammenhenger for de beslutninger en tar, og hva som er drivkraften bak beslutningen.

2.1 Beslutningsteori

Beslutninger kan defineres som *handlinger som krever et bevisst valg mellom minst to alternativer* (Larsen, 2009).

Normativ beslutningsteori er hvordan man *bør* ta beslutninger. For det første lister en opp alle beslutningsalternativer som det kan velges fra. Videre utreder en alle konsekvenser som følger av hvert alternativ og vurderer sannsynligheten for hver konsekvens som forekommer. Så vil en etablere den relative (nytte) av hver konsekvens. Til slutt vil en multiplisere de ulike verdier og sannsynligheter, og addere summen for å bestemme det mest attraktive handlingsalternativet (Kaufmann & Kaufmann, 2003). Ideelt sett er det en beslutningsteori man vil bestrebe å etterprøve. I figur 2 nedenfor, er den normative beslutningen beskrevet som klassisk rasjonell modell.

Figur 2; Beslutningsmodeller (Gripsrud, Silkoset, & Olsson, 2010)

Deskriptiv beslutningsteori eller som i modellen beskrevet som *modellen for begrenset rasjonalitet*, beskriver hvordan man faktisk tar beslutninger. Det er her en prøver å forstå hvordan folk faktisk tar beslutninger i det praktiske liv. Årsaken til at det blir et sprik mellom hvordan en bør gjøre det, og hvordan en faktisk gjør det, er muligheten til korrekt innsamling av informasjon. Da skal en også kunne skille mellom den informasjonen som er relevant og den som er irrelevant. Samtidig så skal en ha ubegrenset tid til å samle inn informasjonen. På grunn av begrensninger i arbeidsminne, den midlertidige hukommelsen, vil en fort komme i den situasjonen at en intellektuelt ikke makter å vurdere all tilgjengelig informasjon (Kaufmann & Kaufmann, 2003). Når mennesker tar beslutninger blir gjerne et gitt problem forenklet, (begrenset rasjonalitet). Begrepet betegner at det ikke nødvendigvis er den optimale beslutning, men en beslutning som er tilfredsstillende og tilstrekkelig. Et eksempel kan være at eleven som skal søke skoleplass ikke undersøker alle skolene i kommunen eller fylket men velger ut noen skoler etter sitt aspirasjonsnivå, det vil si et tilfredsstillende resultat etter hva en ønsker å oppnå. Søkeprosessen stopper og valget tas.

En tredje modell kalles prospektteori, den er utviklet av Kahneman og Tversky (1979) "Prospect theory: An analysis of decision under risk" (Gripsrud et al., 2010). Teorien handler om valg og bedømmelser under usikkerhet (Kaufmann & Kaufmann, 2003).

Teorien tar utgangspunkt i at beslutningstakerne legger vekt på "tap" eller "vinn" med fokus på ulike "prospekter". Den verdien beslutningstakeren tillegger, er avhengig av hva beslutningstaker har som utgangspunkt. Et karakteristisk trekk ved prospektteorien er at muligheten for tap blir tillagt større vekt enn muligheten for gevinst.

Prospektteorien innebærer at måten et beslutningsproblem formuleres på, kan ha betydning for beslutningstakerens preferanser (Plous, 1993 *The psychology of judgment and decision making*) i (Gripsrud et al., 2010).

2.1.1 Rasjonell beslutning

Rasjonell kommer fra det latinske ordet "ratio" som betyr fornuft. I all teori om menneskelig atferd spiller det rasjonelle menneske en sentral rolle. Når en person sier noe, stoler vi på at det vedkommende sier er riktig. Når en person handler, antar vi at personen har en mening med handlingen som er hensiktsmessig, ellers ville personen handlet annerledes. Perfekt rasjonalitet forutsetter at mennesker har klare og konsistente mål, og at disse alltid kommer før handling (Jacobsen & Thorsvik, 2002).

2.2 Motivasjon og ytelse

Hva er årsaken til det vi gjør? Hvorfor velger vi en retning fremfor en annen? Begrepet motivasjon er utledet av det latinske ordet "movere", som betyr bevege. Det dreier seg altså om hvilke drivkrefter som får oss til å handle (Kaufmann & Kaufmann, 2003).

Det er ulike typer motivasjonsteorier. I behovsteori ser en på hva som utløser ulike typer atferd for å dekke behov. Av behovsteori er kanskje Maslow den mest kjente, han deler menneskelige behov inn i fem hovedkategorier. Innenfor disse fem kategoriene er det igjen to hovedtyper: behov for *underskuddsdekning* og behov for *vekstmuligheter*. Maslow deler inn de ulike behovene hierarkisk hvor behovet for underskuddsdekning må være på plass før en kan dekke behovene for vekst. De fem hovedkategoriene er fysiologiske-, sikkerhets-, og sosiale behov som behov for underskuddsdekning. Videre er det behovene for aktelse og selvaktualisering som dekker behovet for vekst. I det norske samfunnet slik det er i dag vil nok de fleste si at vi "alle" har dekket de tre første behovene og at vi jobber for personlig vekst. Hvilke behov som blir dekket vet en av erfaring er nokså ulikt fordelt.

Et velkjent funn fra skoleforskningen er at foreldrenes engasjement og utdanningsbakgrunn virker inn på barnas identifikasjon med og engasjement i skolen.

En ungdomsundersøkelse (ungdata.no) viser at motivasjon for læring er en sentral drivkraft bak ungdoms resultater i skolen. Dette kommer til syne gjennom de utdanningsvalgene elevene tar, den innsatsen de legger ned, og elevenes oppslutning om skolens formål og regler generelt. Skolemotivasjon på ungdomstrinnet har også betydning for i hvor stor grad den enkelte klarer å gjennomføre videregående utdanning.

I følge Maslow snakker en gjerne om motivasjonskrefter som dypt sittende behov. Ofte driver de oss til å gjøre ting, eller yte mye eller lite, uten at vi er helt klar over hva det er som får oss til å gjøre det (Kaufmann & Kaufmann, 2003). Prestasjonsmotivasjon er betegnelse på trangen vi har til å utføre noe som er bra. En person som er sterkt motivert for å prestere, ønsker å lykkes, rett og slett for å gjøre det bra. Det å prestere og mestre i seg selv dreier seg altså om indre motivasjon og ikke ytre motivasjon (Imsen, 2005). Det er to grunnleggende tendenser i prestasjonsmotivasjonen; - "lysten til å gå løs på oppgaven" og - "angsten for å mislykkes".

Kognitive teorier ser motivasjon som et resultat av individets forventninger om måloppnåelse. Motivasjon defineres gjerne som det som forårsaker aktivitet hos individet, det som holder denne aktiviteten vedlike, og det som gir den mål og mening (Imsen, 2005). I kognitiv teori blir det understreket at handling ofte er et resultat av helt rasjonelle, bevisste valg, og at dette er det mest sentrale i den menneskelige væremåten (Kaufmann & Kaufmann, 2003).

Motivasjon kan også være et resultat av forventninger om å oppnå det en ønsker. Forventningen er her en bevisst forestilling om arbeidet man gjør, vil få for ønsker om belønning, og om hvor mye belønningen betyr for en (Kaufmann & Kaufmann, 2003). Belønning brukes her i en vid forstand og kan for eksempel være karakterer.

Karakterer vil bli en ytre motivasjon hvor en ønsker å oppnå noe bestemt i form av en ønsket skoleplass og status. Status kan for elevene være en skole som har høyt karaktersnitt for å komme inn. Arbeidet med å få gode karakterer blir et redskap til belønning. Ytre motivasjon vil si at læringen holdes vedlike fordi ungdommen ser utsikter til å oppnå en belønning eller et mål som er saken uvedkommende (Imsen, 2005). Den ytre belønningen kan være svært destruktiv når belønningsopplegget er på en kontrollerende måte, noe en kan hevde karakterer kan være. Utsagn som "uten gode

karakterer kommer du ingen vei” er velkjente for mange. Det blir til slutt karakterene som gjør det praktisk mulig å få jobb, ikke lærestoffet og kunnskapene (Imsen, 2005).

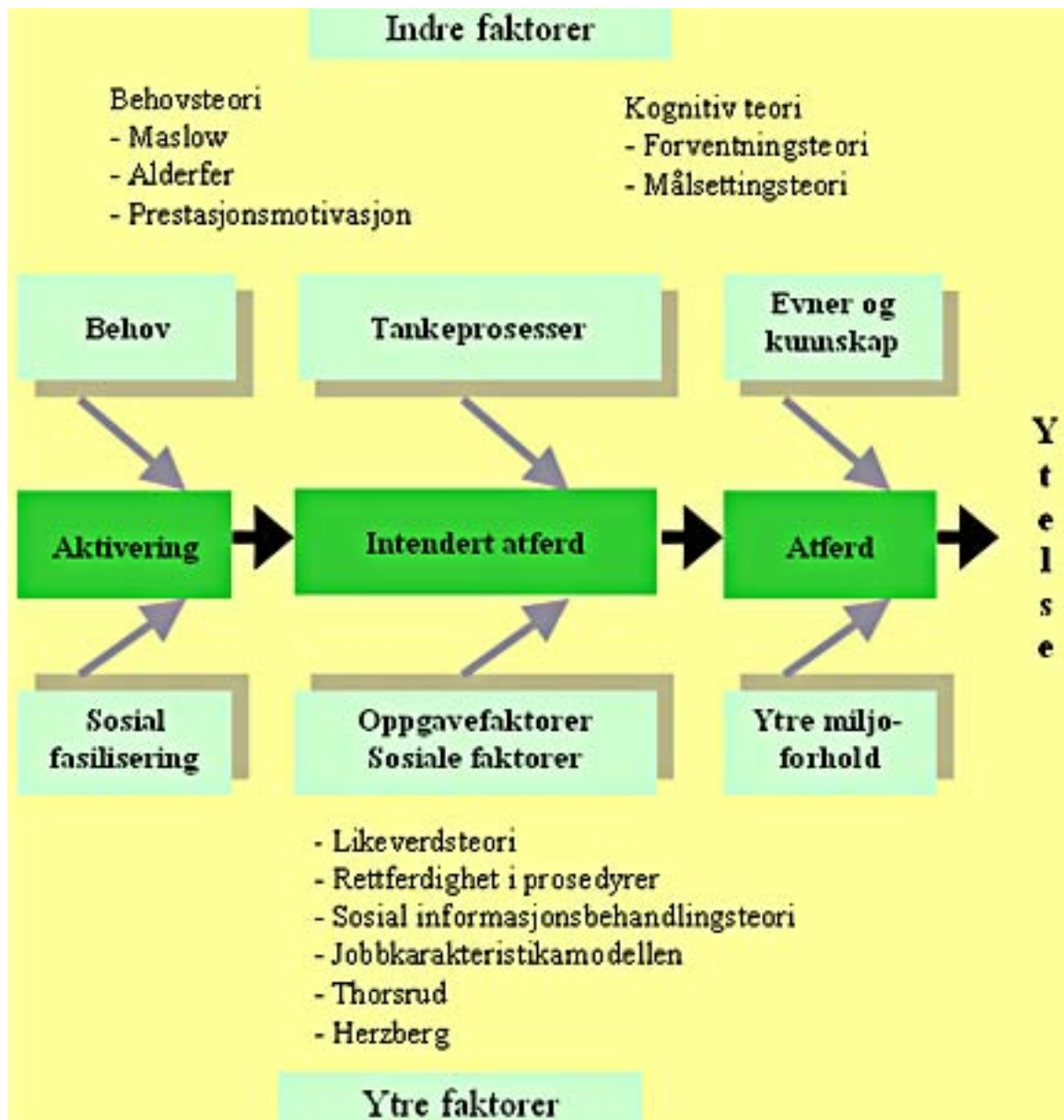
Indre motivasjon er nært knyttet til Maslow’s behov for aktelse og selvaktualisering. Det ideelle for søkerne til videregående skoler ville være at de alle hadde en indre motivasjon, fordi indre motivasjon er egnet til å fremme kompetanse og selvregulering i tilpasningen til omgivelsene (Kaufmann & Kaufmann, 2003). Det er viktig å ta med seg at overfokusering på ytre motivasjon kan være vanskelig å opprettholde over tid.

Karakterene endres, venner forsvinner, arbeidsmarkedet og skolen kan endres i tilbudsstruktur mens en er underveis i et utdanningsløp. Ytre sammenhenger kan med andre ord endres slik at den ytre årsaken for motivasjonen forsvinner. Å etterstrebe å skape en økt indre motivasjon hos elevene vil være med på å gi en ”sunnere” motivasjon i den forstand at den går for egen ”motor” og er mer stabil over tid. Når en er indre motivert blir aktiviteten, læringen eller arbeidsprosessen vedlikeholdt på grunn av interessen for faget, lærestoffet eller kunnskapen i seg selv.

”Jeget” er sentrum for den indre motivasjonen, det er jeget som tar initiativ og som handler (Imsen, 2005). En kan se dette som to behov, behovet for kompetanseopplevelse og behovet for selvbestemmelse. Forskerne E.L. Deci og R. M. Ryan (*Intrinsic motivation and self-determination in human behavior, 1985*) (Kaufmann & Kaufmann, 2003) mener indre motivasjon er egnet til å fremme kompetanse og selvregulering i tilpasning til omgivelsene. De hevder at en overfokusering på ytre belønning kan trekke oppmerksomheten vekk fra gleden ved arbeidsutførelsen. I teorien er indre motivasjon sunnere i den forstand at den går for ”egen motor” og er mer stabil over tid.

Innenfor motivasjonsteorien snakker en også om ”målsettingsteori”, det er teori som fremholder målet som motivasjonsfaktor. Det vil si at jeg som lærer eksempelvis kan si til min elev - ”Gjør de fem første oppgavene” istedenfor - ”Gjør så godt du kan”. Da målstyrer jeg eleven, og ytelsen kan bli bedre. Det å jobbe mot et konkret mål er en sentral motivasjonskraft (Kaufmann & Kaufmann, 2003). Det interessante med dette er hvor målbevisste er elevene, og har de riktig type motivasjon for å stå ”løpet” ut.

Figur 3, på neste side viser i bilde det jeg prøver å forklare i teorien.

Figur 3; Modell for motivasjon og ytelse (Kaufmann & Kaufmann, 2003)

Modellen over er utviklet av organisasjonspsykologene T.R. Mitchell og J.R. Larson 1987 i "People in organizations" (Kaufmann & Kaufmann, 2003).

Behov er knyttet til sosial tilknytning og anerkjennelse i tillegg til muligheter for selvutfoldelse og personlig vekst. Videre i prosessen blir individets tanker koplet inn. Våre evner og kunnskaper vil påvirke hvordan vår gjennomføring eller ytelse blir (Kaufmann & Kaufmann, 2003).

Eleven må forholde seg til de ytre faktorene for å innhente den nødvendige informasjonen til å ta beslutninger.

2.2.1 Mål

Mål kan defineres som en beskrivelse av en ønsket fremtidig tilstand (Jacobsen & Thorsvik, 2002). I organisasjonssammenheng ser en på mål som et domene og som et mål-middel-hierarki. Med domenet menes det området en ønsker å opptre i. På individnivå vil familie, venner og miljøet være slike områder. Når en ser på mål-middel, blir målet et middel til å nå nye mål på et nytt og høyere nivå.

Teori som beskriver organisasjoners mål kan flyttes ned til individnivå. Ungdommene har ofte uklare mål om hva de "skal bli" når de blir store. Det er stor variasjon i modenhet i denne aldersgruppen. Hos to ungdommer på 15 år som skal ta sitt "store" skolevalg, kan den ene ha en modenhet som en 12-åring, mens den andre kan ha modenhet som en 19-åring. Ytterpunktene kan nok i praksis være enda større. I praksis vil det si at de har høyst forskjellig utgangspunkt til å ta sin beslutning.

Hvorfor er det så viktig å ha mål? Mål har en motiverende effekt, uten mål vil en ikke vite i hvilken retning en skal gå. En kan da risikere at ungdommene blir *skolesluttere*, det vil si at de begynner på en videregående skole som de ikke trives på eller at de har valgt feil, og velger å slutte ofte midt i skoleåret. For så å velge ny skole neste skoleår. Dette er kostbart for fylket og svært uheldig for eleven som ofte mister jevngamle venner og føler nederlag ved å starte på nytt. Det kreves motivasjon for å begynne på nytt, dette er det ikke alle som får til og en del av skoleslutterne havner i en negativ spiral.

Mål kan ha ulike funksjoner, noen ser kanskje langt frem til dagen de er ferdig utdannet lege eller prest, andre har gjerne mål om å greie å fullføre første året på Vg1, eller har som mål å komme inn på første valget sitt.

Målforskyvning er og nødvendig å ha med her. En snakker da om at enklere mål kan ta plassen og fokuset vekk fra overordnede eller vanskelige mål. Forskning viser til at hvis den enkelte har muligheter for det, vil en forsøke å skjule feil, mangler eller dårlig effektivitet i arbeidet og bare rapportere fremgang (Jacobsen & Thorsvik, 2002).

I målsettingsteori er det to betingelser som nyanserer de generelle prinsippene, det er målforpliktelse og individets subjektive mestringssevne. Amerikaneren Albert Bandura (f. 1925) viser at personer med lav subjektiv mestringssevne har en tendens til å senke målene eller å gi helt opp. En person med stor subjektiv mestringssevne anstrenger seg mye mer for å mestre vanskelige utfordringer. I tillegg er det slik at personer med høy

subjektiv mestringsevne reagerer positivt og offensivt på negative tilbakemeldinger (Kaufmann & Kaufmann, 2003).

Hovedprinsippet for målsetting er at målene bør være spesifikke, konkrete, positive og så vanskelige som mulig innenfor det som er realistisk å nå (Kaufmann & Kaufmann, 2003).

2.2.2 Strategi

Mens mål er en beskrivelse av en ønsket fremtidig tilstand, er strategi en beskrivelse av veien en skal gå for å nå målene. Med ungdommers ulike ståsted kan det være enkel affære å streke opp veien en vil gå, eller det kan bli som å tegne et kart over en jungel, hvor en verken ser lys eller farbare stier.

Skal en gjennomføre strategiske analyser, kan en ta i bruk omgivelsene, som foreldre og venner, en kan se på målene og innhente nødvendig hjelp for å nå dem. En har også ulike ressurser for å kunne gjennomføre strategiske analyser. På individnivå snakker vi da om de iboende, menneskelige ressursene.

2.3 Årsakssammenhenger

2.3.1 Attribusjon

Attribusjon kan defineres som årsakstilskrivning, og dreier seg om hvordan vi forklarer årsakene til egne og andres handlinger (Kaufmann & Kaufmann, 2003). Det er et generelt fenomen at vi tolker omgivelsene våre. Det er nødvendig for at tingene skal få mening (Imsen, 2005).

Når vi snakker om årsaker som “min feil” eller “alle andre sin feil”, snakker en i teorien om indre og ytre attribusjonsteori.

Ved indre attribusjon tillegges årsak til atferden som karakteristika ved personen slik som evner, personlighet og motivasjon. Ved ytre attribusjon legges årsaken til atferden på faktorer utenfor personen, det kan f.eks. være en oppgaves vanskelighet, støy eller flaks.

Så lenge vi kan tolke årsakene til adferd på en rimelig måte i forhold til forventninger basert på tidligere erfaringer, gjør vi det.

Oftest feilvurderer vi årsaker til atferd (Kaufmann & Kaufmann, 2003). En av feilvurderingene vi ofte gjør er den fundamentale attribusjonsfeilen. Det vil si en

generell tendens til å legge for stor vekt på indre forhold og glemme betydningen av de ytre forhold. Som eksempel kan eleven si at han ikke er god nok til å komme inn på en skole. Men ofte handler det mer om skolen er stor nok eller hva rykte sier om skolen.

2.3.2 Betydningen av individuelle forskjeller

Vi må ta hensyn til individuelle forskjeller i personlige motivasjonsdisposisjoner. Her trekkes det frem tre faktorer som er av betydning, individuelle forskjeller når det gjelder graden vekstbehov, videre individuelle forskjeller når det gjelder tilfredshet og til slutt de individuelle forskjellene når det gjelder kunnskap og ferdigheter. For å utløse indre motivasjon må individet ha de kunnskapene og typene av ferdigheter som er nødvendig (Kaufmann & Kaufmann, 2003).

2.3.3 Personlighet

Det er rimelig å anta at personlighetsforskjeller utgjør en viktig påvirkningsfaktor (Kaufmann & Kaufmann, 2003). Men hva er personlighet? Når vi snakker om personlighet, egen eller andres, er det ofte verdiladet (med følelse) om mennesker som skiller seg ut, som gjør et spesielt inntrykk ved sin væremåte, eller tiltrekker seg oppmerksomhet positivt eller negativt. Enkelte vil kanskje si at det er personens Karisma. Uansett vil alle mennesker ha en personlighet, det vil si hvor utadvent eller innadvent en er, ekstrovert/introvert eller hvor følelsesmessig stabil/ustabil en er etc. Store norske leksikon (snl.no) definerer personlighet som en persons individuelle særpreg, dvs en persons karakteristiske mønster av tanker, handlinger og følelser, hvor personligheten omfatter alle mer varige egenskaper. Hva karakteriserer en 10. klassing? “Nå skal du høre”, ungdomsundersøkelsen i Stavanger 2013 (Hartberg & Hegna, 2014), viser at ungdommen i dag er snille og pliktoppfyllende, røyker og drikker mindre, har god kontakt med foreldrene men får mer og mer psykiske plager. Spesielt for jentene så øker misnøyen med egen kropp og eget liv. I en brytningstid mellom barn og voksen skal disse ungdommene ta sitt første valg for fremtiden.

Selvet er noe aktivt og dynamisk som samordner opplevelser, som regulerer atferd i forhold til de sosiale omgivelsene, og som i det hele tatt bevarer oss selv som et integrert hele (Imsen, 2005). I personlighetspsykologien ser en ofte selvet som den viktigste delen av personligheten. Det viser seg at at de med høy selvaktelse gjerne velger mer utfordrende karrierer og jobber, og de setter seg ofte høye mål og er dyktige til å mestre

vanskelige oppgaver. Personer med lav selvaktelse kan også være dyktige, men de vil ofte ha større problemer med mestringsevnen (Kaufmann & Kaufmann, 2003).

2.3.4 Emosjon

Emosjoner er en samlebetegnelse for følelser, affekter og humørtilstander, og vi skiller mellom positive og negative emosjoner (Kaufmann & Kaufmann, 2003).

Vi opplever at vi har et overveldende stort antall følelser i oss, og at disse ofte kan være vanskelige å sette ord på. Vi snakker ofte om å velge med "hjertet" eller "hodet" og gå for "magefølelsen".

Sosiale og emosjonelle problemer må alltid forstås i lys av konteksten (Imsen, 2005) Forut for en følelsesreaksjon foreligger det alltid en persepsjon eller en tolkning av en situasjon (Imsen, 2005).

Med dette som avslutning av gjennomgang om elevens dynamiske ferdigheter, kommer vi naturlig over på elevens kognitive ferdigheter.

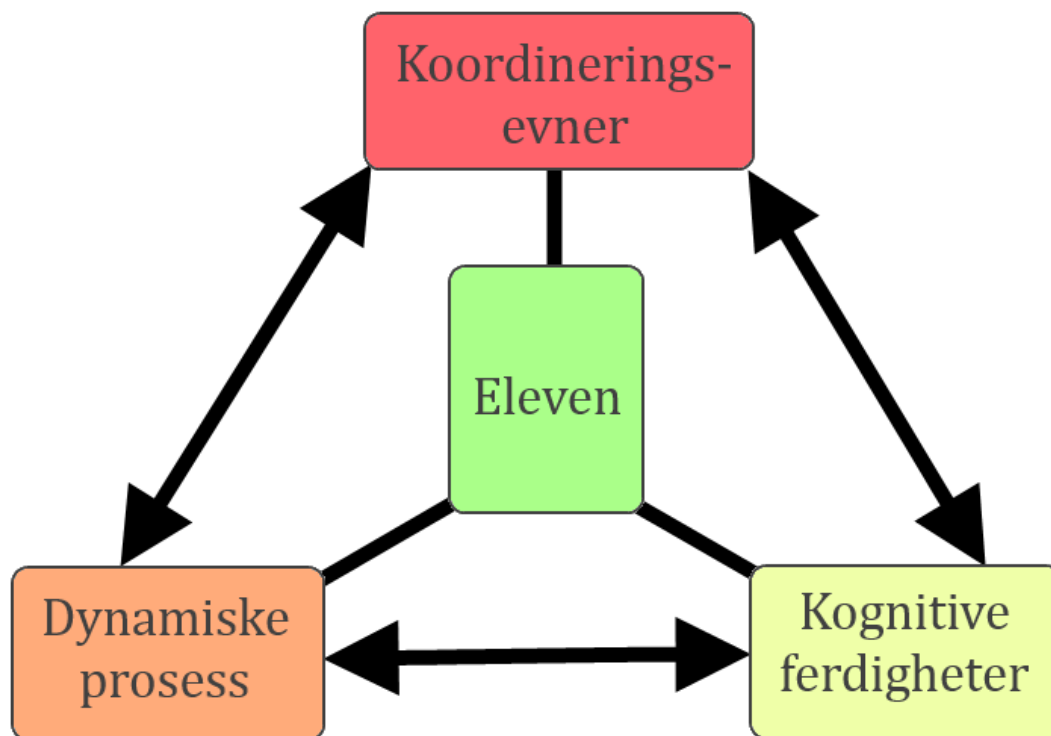
2.3.5 Persepsjon

Persepsjon vil si at vi møter virkeligheten med vårt eget skjematiske dataformat og tolker begivenheter deretter. Vår tolkning av begivenhetene danner så grunnlag for beslutninger og strategiske handlinger. Med andre ord er vi opptatt av hvordan vi oppfatter informasjon fra omgivelsene med utgangspunkt i sansene våre (Imsen, 2005).

Normalt lærer vi å anvende den kunnskapen sansene våre fanger opp, gradvis lærer vi å skjelne god lukt fra dårlig lukt, sint fra glad, tårer fra latter. Sansene våre fanger opp sinnsstemninger og en "haug" med andre sanseinntrykk. Det blir ofte nødvendig å sile all denne informasjonen, ellers blir en overveldet av inntrykk. Jeg antar at ungdom i dag er mer egnet til å sile informasjon enn bare en generasjon tilbake med tanke på at de får en helt annen mengde informasjon inn over seg. Det har den digitale- sosiale hverdagen bidratt til. Hvordan greier så elevene å innhente og forstå den informasjonen de trenger for å ta en god og riktig beslutning i f.eks. skolevalg?

3 Presentasjon av modell

Hvilket beslutningsgrunnlag har elevene?

Figur 4; Modelfremstilling av oppgavens problemstilling

Ved hjelp av teorien har jeg plassert eleven i sentrum med ulike faktorer som påvirker elevens beslutningsgrunnlag. Elevens dynamiske ferdigheter som personlighet, motivasjon og emosjon påvirker elevens kognitive ferdigheter som årsakssammenheng. Personlighet vil avgjøre hvordan informasjon blir innhentet og mottatt. Motivasjon for å innhente informasjon, vil variere fra person til person, og følelsene for å gjøre det vil være forskjellig. Elevens beslutning vil alltid påvirkes av ytre påvirkninger. Elevens ferdigheter til å anvende og forstå de ulike påvirkningene, vil være avgjørende for elevens evne til å ta beslutninger.

De tre elementene i modellen henger nøye sammen og vil påvirke hverandre til det som til slutt skal bli elevens beslutning.

Målet mitt er å forstå hvilke dette er og hvordan dette kan anvendes slik at eleven holder fast ved den beslutning som er tatt og at eleven har et eierskap til beslutningen.

3.1 Elevens dynamiske ferdigheter

Med det menes elevens evne til å velge retning og mot til å gjennomføre handlinger. Menneskelig motivasjon kyttes sammen av ulike fragmenter, dette går på bekostning av vår evne til å kunne forutsi hva som til enhver tid vil motivere det enkelte individ (Kaufmann & Kaufmann, 2003). Dette betyr mye for fornuftig tenkning og handling i forhold til spørsmålet om hvilke betingelser vi bør ta hensyn til når vi vil fremme individers motivasjon (Kaufmann & Kaufmann, 2003).

Jeg tenker at elevens dynamiske ferdigheter vil være påvirket av arv og miljøet du er vokst opp i på den ene siden, og på den andre siden hvordan du forholder deg til og anvender dine ferdigheter i det miljøet du er i.

3.2 Elevens kognitive ferdigheter/evner

Hva er det som karakteriserer eleven som informasjonsbehandler, problemløser og beslutningstaker? Det er vanlig i moderne psykologi å se på kognitive prosesser som en strøm av informasjonsbehandling som går fra periferi til sentrum. Det vil si at vi starter med registrering av informasjon fra omgivelsene. Informasjonen blir tolket, ny læring skjer, og nye kunnskaper blir lagret i hukommelsen (Kaufmann & Kaufmann, 2003). Den nye kunnskapen bruker vi til problemløsning, beslutningstaking og kreativitet. Dette vil, slik jeg ser det, påvirkes av hvordan du innhenter og bearbeider kommunikasjon, samtidig som den dynamiske ferdigheten til det enkelte individ vil påvirke.

3.3 Elevens koordinerings evner

Eleven har et ansvar for å koordinere den informasjon som skal til for å ta ansvar for egne beslutninger og over eget liv. I tillegg er det jo en strøm av informasjon som ungdommen må forholde seg til gjennom sosiale medier. Denne informasjonen må koordineres av hvert enkelt individ. Koordineringen vil påvirkes av de kognitive- og dynamiske ferdighetene, slik jeg ser det.

3.3.1 Foreldre

En del av det å være ung handler om løsrivelse og det å bli en selvstendig person. Dette kan skape en del emosjonelle handlinger eller konflikter mellom foreldrene og

ungdommene. Likevel beholdes den emosjonelle nærheten til foreldrene utover i ungdomstiden, og for mange unge er foreldrene deres viktigste støttespillere når det oppstår problemer av ulik art. Av 17-åringene er det 68 prosent som både bor med mor og far. Blant de som bor med én av foreldrene, er det fremdeles mest vanlig å bo med mor (Hartberg & Hegna, 2014).

3.3.2 Skole

Skolen er ikke bare et sted for læring, men også en arena for sosialt samvær. Nasjonale studier fra de siste 20 årene viser at norske ungdomsskoleelever i økende grad trives og at det er færre som kjeder seg eller som gruer seg til å gå på skolen. Sammenliknet med elever i mange andre land er trivselen i norsk skole høy. For mange elever avtar skoletrivselen med økende alder (Hartberg & Hegna, 2014). Redusert skoletrivsel vil påvirke motivasjonen for videre skolegang.

3.3.3 Venner

I overgangen fra barn til tenåring endrer vennene betydning. Det blir etter hvert like viktig hvem man er sammen med, som hva man gjør. Med økt bruk av sosiale medier har ungdom dessuten fått en ny arena for samhandling. Ungdom deler informasjon og opplysninger om sine liv, hva de gjør, og hvem de er sammen med, på en annen måte enn tidligere. Hvilken rolle de jevnaldrende vennene spiller i hver enkelt ungdoms liv varierer. Mens noen trives godt med én eller to venner, er andre opptatt av å ha en stor vennegjeng og flest mulig «likes» på Facebook. For mange vil kvaliteten på vennskapene likevel bety mer enn antallet.

3.3.4 Sosiale medier

Statistisk sentralbyrås tidsbruksundersøkelser viser at dagens unge sammenliknet med de som var unge på 1980- og 1990-tallet, bruker mindre tid på idrett og friluftsliv og er mindre sammen med jevnaldrende.

I løpet av kort tid har det skjedd noe i retning av en digital revolusjon. Ungdom er pådrivere og ofte de første til å ta de nye mediene i bruk, enten det handler om PC, internett, smarttelefoner, nettbrett eller ulike spillkonsoller.

Digitale medier spiller i dag en sentral rolle både for skolearbeid og for ungdoms sosiale liv. Den nye teknologien gjør at ungdom kommer i kontakt med jevnaldrende på nye

måter. Mange lever ut mye av sin sosiale fritid på internett, og for den enkelte ungdom kan det ha store sosiale konsekvenser å ikke være til stede (Hartberg & Hegna, 2014).

De nye mediene er dessuten en sentral formidlingskanal for hva som ellers skjer i ungdomskulturene. Det kan handle om alt fra å holde kontakt med venner til å arrangere fester, konserter eller politiske markeringer.

I tillegg til å skape nye muligheter, skapes også nye, digitale skiller – mellom de som har tilgang til det nyeste, og de som ikke har det.

Sosiale medier og ulike typer «skjermunderholdning» har også gitt grobunn til bekymring fordi slike aktiviteter «stjeler» stadig mer av ungdoms tid (Hartberg & Hegna, 2014).

Sosiale medier får et stadig mer standardisert produkt og fremstilles mer og mer homogent over hele verden og alle ender opp med å fremstille seg på samme måte (Svarva, 2010).

4 Metode og dataanalyse

Metode betyr en planmessig framgangsmåte (Gripsrud et al., 2010). Jeg skal i dette kapittelet forklare min framgangsmåte og presentere og diskutere de metodiske valgene jeg har gjort. Jeg vil gjøre rede for mitt utvalg av informanter og hvordan jeg har gått frem i datainnsamlingen.

Jeg har en formening om at det ikke bare er koordineringen av informasjon innhentet i de ytre omgivelsene som fører til elevens beslutning. Jeg har også en tanke om at eleven anvender sine dynamiske og kognitive ferdigheter for å ta den endelige beslutning. Dette gjenspeiler seg i modellen i kap.3.

4.1 Metodiske valg

Kvalitative data blir brukt til analytisk beskrivelse og forståelse av sammenhenger. Hvis målet er å beskrive noe, forstå noe eller utvikle nye perspektiver, er det vanlig å bruke kvalitative datainnhentingsteknikker (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010).

Årsaken til at jeg har valgt en kvalitativ metode er for å kunne fange ulike nyanser i det som blir fortalt gjennom samtale, kroppsspråk, holdninger, adferd for på den måten prøve å forstå elevens forutsetning til den beslutning som skal tas.

Denne oppgaven baserer seg på en kvalitativ undersøkelse, og jeg har valgt å dybdeintervjue¹ mine respondenter. Jeg valgte å dybdeintervjue elevene for å unngå at de påvirket hverandre og for at jeg skulle få en mer åpen og direkte dialog med hver enkelt. Metoden er valgt på bakgrunn av problemstillingen med å forstå hvordan 10. klassingene gjennomfører sin beslutning om skolevalg i den videregående skolen. Å fortelle om sin beslutning kan for enkelte oppleves som veldig personlig. En del av den informasjonen jeg søkte ved hjelp av mine forskningsspørsmål gjorde intervjuene sensitive i forhold til de data som ble gitt.

Det ble gjennomført kvalitative intervjuer av elevene for å fange opp hva de tenker, og hvordan de ser på seg selv i lys av de ulike psykologiske perspektivene. Det er lagt vekt på å bruke et eksplorativt design for å gi økt innsikt og forståelse for å finne ut hvordan beslutninger faktisk treffes.

---

¹ dybdeintervju- kvalitative intervjuer som gjør det mulig å gå i dybden og fange opp nyanser (Johannessen et al., 2010)

Forskningsspørsmålene er *fortolkende*², og *teoretiske* spørsmål med sikte på å avdekke årsaker eller hensikter til handlinger og begivenheter.

Det har vært mitt mål med intervjuene å finne ut om det faktisk er eleven som tar beslutningen, eller om det er mor, som enkelte mener. Om så er tilfelle at eleven tar sin beslutning, hvilke dynamiske og kognitive ferdigheter har så eleven til å ta beslutningen. Gjennom kvalitativ metode har jeg større mulighet til å fange opp nyansene.

Jeg mener selv det er en fordel at jeg har erfaring som lærer på videregående skole og daglig kommuniserer med ungdom, samt har egne barn i den aktuelle aldersgruppen. Min erfaring som kundebehandler i næringslivet i 20 år, gir meg referanser som jeg mener gjør meg god på å tyde informantenes kommunikasjon gjennom blant annet kroppsspråk, kleskode, oppførsel etc.

4.2 Intervjuguiden med fokus på forskningsspørsmålene

Jeg velger her å forklare intervjuguiden for om mulig vise til tanken bak spørsmålene, se *vedlegg 1*. I min intervjuguide ønsket jeg først å få svar på hvilke skoler de søkte, hvilke karakterer de har og om det er deres beslutning det de har søkt. Dette var en grei innfallsvinkel til å komme i gang med samtalen, det var spørsmål som var konkrete og som de kunne svare på.

Det er brukt en intervjuguide for å holde samtalen innenfor en gitt ramme. Intervjuguiden ble utarbeidet etter modellens oppbygging. En generell del, en om dynamiske ferdigheter, en om kognitive ferdigheter og en om styrings- og koordineringsevnene. Under utviklingen av intervjuguiden fant jeg det formålstjenlig å holde meg til en lik skala (1-10) og hvor ytterpunktene i skalaen ble beskrevet likt, (1- lite/dårlig og 10-mye/fantastisk). Jeg valgte en bred skala for at respondenten skulle kunne ha et større register å spille på når følelser skulle utdypes.

Det var bevisst fra min side å ikke gjøre intervjuguiden for komplisert for meg selv. Av erfaring vet jeg at en intervjuguide for detaljert eller uoversiktlig blir det ikke en naturlig flyt i intervjuet, og samtalen går i stå om intervjueren skal bla i papirene samtidig som notater skal gjøres og spørsmål skal stilles. Det var og ønskelig at det

---

² - hvordan informanten oppfatter og fortolker hendelser og handlinger, dvs. hvilken betydning informantene tillegger disse (Johannessen et al., 2010).

skulle være overkommelig for respondenten. Det tar konsentrasjonen både fra intervjueren og den som blir intervjuet om det blir for komplisert.

Mengden spørsmål i intervjuguiden og avsatt tid pr. respondent passet veldig godt.

Spørsmålet om hva respondentene har søkt av videre skolegang, så har jeg forenklet inndelingen og skiller kun mellom de som ønsker å oppnå full studiekompetanse og de som har tatt et yrkesfaglig valg. Det er ulike valgmuligheter innenfor de ulike retningene og noen har valgt begge deler, men jeg har kun tatt utgangspunkt i respondentens førstevalg som er gjengitt i tab.1.

I den innledende delen av intervjuguiden spurte jeg om det var elevens beslutning og om eleven var fornøyd med beslutningen, dette ble gjort for å få svar på det første forskningsspørsmålet om hvem som egentlig tar beslutningen.

Det andre forskningsspørsmålet var hvordan de innhenter den informasjonen de trenger for å ta en beslutning, her skilte jeg mellom enveiskommunikasjon og toveiskommunikasjon. Jeg spurte hvordan toveiskommunikasjonen var med nærmeste omgivelser og om de kunne rangere det på en skala fra 1-10 hvor 1 var dårlig kommunikasjon til 10 var fantastisk. Med nærmeste omgivelser ble foreldre, venner, søsken og lærer vektlagt.

Det tredje forskningsspørsmålet mitt var om respondentene greide å anvende eller utnytte den informasjonen de innhentet for å ta sin beslutning. Når jeg bruker begreper som anvende og utnytte er det med tanke på respondentens dynamiske ferdigheter og de kognitive ferdighetene til den enkelt elev. Årsaken til at jeg velger å ta dette med er med bakgrunn i teorien og alle de psykiske aspekter som påvirker et individ til å handle, tenke og motivere en til det en gjør.

Det fjerde og siste forskningsspørsmålet viser til NIFU -rapporten (Lødding & Holen, 2012) som sier; -" ... at det var elevene med lavt karaktersnitt som i sterkest grad uttrykte at de hadde nytte av faget utdanningsvalg." Jeg har da stilt spørsmål ved "de andre elevene" de som ikke er svakt presterende hvordan kommer de frem til sin beslutning? For å få svar på dette forskningsspørsmålet ble det spurt direkte om UDV hadde betydd noe for beslutningen av skolevalg og på hvilken måte? Det ble og spurt om de kunne si noe om karaktersnittet sitt.

4.2.1 Elevens dynamiske ferdigheter

Jeg innså ganske fort i intervjurunden at å få en innsikt i elevens personlighet ble vanskelig, både på grunn av tiden som var satt av (20 min.) og at modenheten og refleksjonen over egen personlighet er veldig forskjellig i respondentenes aldersgruppe (15-16 år). Ved hjelp av fempunkts modellen fikk de en skala fra en til ti hvor de skulle plassere seg selv. Men her fikk jeg problemer med å forklare punktene og det hele ble for upresist til å kunne brukes videre i analysen. Så personlighetstrekk er valgt vekk i analysen.

Når det kom til motivasjon og emosjon ble det enklere for respondentene å utale seg. Hva funnene viser kommer jeg tilbake til i kapittel 5.

Med det som er satt av, av tid, på hver informant blir det bare "skraping på overflaten". Under samtalen om personlighet ba jeg elevene på en skala fra 1-10 om å vurdere seg selv hvor de lå i forhold til femfaktor-modellen. Jeg forklarte de ulike faktorene og eleven skulle si hvor han ville plassere seg på skalaen. Dette ble veldig generelt og må tolkes deretter, både fordi jeg kunne presentere de ulike faktorene feil, eller at det kunne misforstås og eleven kunne legge andre meninger i faktorene enn det som var tenkt. Personligheten ble klart det vanskeligste å samtale om, elevene prøvde å si noe om hvem de var, men de færreste kunne si noe om det. Det de kunne de si noe om, var egne egenskaper og ferdigheter som om de skulle presentere seg på et jobbintervju.

4.2.2 Elevens kognitive ferdigheter

I intervjuguiden valgte jeg å ta med persepsjon, dette ble igjen vanskelig for de fleste respondentene. Så jeg justerte vektlegging og språkbruk under intervjuet og spurte mer om årsakssammenhenger for beslutningen de hadde tatt, det gjorde det noe enklere. En god del av denne informasjonen ble gitt underveis i intervjuet, uavhengig av intervjuguiden.

4.2.3 Elevenes styrings- og koordineringsevner

Her har jeg ved hjelp av intervjuguiden prøvd å fange opp hvordan eleven samhandler med omgivelsen for å innhente nødvendig informasjon til å ta sin beslutning. Jeg har vektlagt både enveiskommunikasjon og toveiskommunikasjon og begrepene ble forklart for respondenten om dette var ukjent. Når jeg undersøkte hvem de hadde kommunikasjon med og i hvor stor grad, benyttet jeg en skala fra 1-10 hvor 1 var veldig

dårlig/lite kommunikasjon og 10 var fantastisk. Så plukket jeg ut de som var de mest vanlige som ; mor, far, søsken, venner og lærer. Oppfølgingsspørsmålet var om det kunne utdypes.

Under elevens styrings og koordinerings ferdigheter ønsket jeg så å få svar på hvordan kommunikasjonen fungerer mellom eleven og ytre omgivelser. Her ble både enveiskommunikasjon og toveiskommunikasjon vektlagt.

4.3 Populasjonen

Stavanger Kommune er en bykommune med 130 000 innbyggere og den 4. største kommunen i landet (Stavanger.kommune.no). Det er stor variasjon i befolkningen mellom lav og høy inntekt. Det er også stor variasjon i grad av utdanning. De sosiale variasjonene kan være betydelige.

Det er totalt 15 ungdomsskoler i kommunen hvorav 5 er kombinerte skoler (1-10). Skolene er fordelt på 7 bydeler i kommunen hvor jeg har tatt et strategisk valg og valgt ut ungdomsskolene i *en* bydel.

Rogaland fylkeskommune har i Stavanger fire videregående skoler som er rene studiespesialiserende skoler. Stavanger Katedralskole er den med høyst karaktersnitt for skoleåret 2013 på 46,3. Videre er St. Olav med et karaktersnitt på 44,1. Så er det Hetland vgs. og St. Svithun vgs. med henholdsvis 40,6 og 37,1 i karaktersnitt. I regionen for øvrig er der åtte videregående skoler med yrkesfag og kombinasjon av yrkesfag og studiespesialiserende. Bergeland vgs. er den som kommer dårligst ut i forhold til karaktersnitt, her kommer alle inn (31skoler.no).

Regionen har lav arbeidsledighet og stor tilgang til lærlingeplasser sammenlignet med andre kommuner i Norge (Høst, Seland, Sjaastad, & Skålholt, 2014), 90 % av de som er kvalifiserte får læreplass i fylket (rogfk.no). For søkere til videregående opplæring for skole året 2014/15 viser utdanningsdirektoratet (udir.no) til at det på landsbasis er færre elever som søker yrkesfag enn tidligere og at studiespesialisering er det utdanningsprogrammet med klart flest søkere. Dette gjenspeiler seg i mine tall hvor 21 av respondentene har valgt studiespesialisering og 8 respondenter har valgt yrkesfaglig. Det er i oppgaven ikke tatt stilling til hvorfor det er slik.

Begrepet skoleelever, ungdom og respondenter blir brukt litt om hverandre, men det er de samme 15-16 år gamle ungdommene jeg snakker om.

3. mars 2014 var søknadsfristen for opptak til videregående skole, for skoleåret 2014/15.

4.4 Utvalgsprosedyre

Skolene ble strategisk valgt ut etter en gjennomgang av Stavanger kommunes levekårsundersøkelse fra 2012 som viser at skolene i Hillevåg bydel dekker ulike soner med ulik familiebakgrunn. Levekårsundersøkelsen (Stavanger kommune, 2012) påpeker at familiebakgrunn har størst betydning for prestasjonene til skoleelevene. Det er av den grunn valgt en bydel som har elever som kommer fra familier med ulik bakgrunn og med ulikt utdanningsnivå.

Elever i 10. klasse fra to ulike ungdomsskoler i Hillevåg bydel ble invitert til intervjuet om det skolevalget de har tatt for neste skoleår. Det ble gjennomført dybdeintervju med 29 respondenter fordelt på 15 elever fra den ene ungdomsskolen og 14 fra den andre. Av respondentene var sytten av dem gutter og tolv jenter. Utvalget av gutter og jenter ble tilfeldig. Alle går i 10. klasse og samtlige har søkt videregående skole. Når intervjuene ble gjennomført, hadde elevene nettopp tatt sin beslutning om skolevalg. Min tanke var da å intervju dem så snart etter at beslutningen var tatt og avgjørelsen om skolevalg var friskt i minne. Målet har vært å beskrive hvordan de ulike elevene kommer frem til sin beslutning om skolevalg.

Etter en gjennomgang av levekårsundersøkelsen (Stavanger kommune, 2012), ble det tatt telefonisk kontakt til rektor ved Ullandhaug skole, hvor formålet med min undersøkelse ble fremlagt. Rektor la saken frem for tiende-klasse teamet ved skolen, det ble deretter klarert hvilken klasse som skulle være med til datainnsamlingen. Rådgiver tok kontakt med meg etter at det var blitt avklart hvem som skulle delta.

Ved Kristianslyst skole ble klassen som skulle delta i undersøkelsen, trukket ved loddtrekning. Fordelingen mellom kjønnene ble tilfeldig ut fra hvem som ønsket å delta og hadde godkjenning med hjemmefra. Kjønnfordeling er for øvrig ikke vektlagt i forskningen.

Undersøkelsen ble gjennomført på tre dager. Fredag, mandag og tirsdag 7. -11. mars 2014. Da jeg møtte første intervjudag, hadde rådgiver og kontaktlærer lagt alt til rette med å fristille et grupperom jeg kunne sitte uforstyrret og dybdeintervjue informantene.

De femten første var fra klassen på Kristiandslyst skole, og deretter ble fjorten elever fra den utvalgte klassen på Ullandhaug skole intervjuet.

4.5 Datainnsamling

Noen dager før dybdeintervjuene ble gjennomført, ble det sendt ut brev til foreldre/foresatte ved hjelp av kontaktlærer for å innhente tillatelse til samtalen med lydopptak, se *vedlegg 2; "Brev til foreldre / foresatte"*.

I det samme brevet ble det informert om hva formålet med samtalen var.

Da kontakten var opprettet med Ullandhaug skole, sendte jeg over brevet til rådgiver angående informasjon til foreldre/foresatte. Brevet ble så videreformidlet til elevene med beskjed om å levere dette tilbake med underskrift. På Kristiandslyst skole ble brevet til foreldre/foresatte formidlet til elevene gjennom kontaktlærer for så å tas med tilbake til skolen med underskrift. Det var frivillig å delta på undersøkelsen, og det var bare elever som hadde tillatelse med hjemmefra som fikk delta.

Dette ble gjort på grunn av respondentenes alder som er under myndighetsalder.

Samtalene er gjennomført med lydopptak for å sikre informasjonen som blir gitt. Det virker ikke som dette har lagt noen demper på svarene fra informantene. Erfaringen med egne ungdommer tilsier at lydopptak er mye mindre skremmende nå enn tidligere. Bruk av ulike tekniske hjelpemidler er i stor grad vanlig, både på skole og i samhandling med andre.

Det var lagt opp til at samtalene skulle gjennomføres på 15- 20 minutter. Det vil si at jeg i ettertid besitter i overkant av 9 timers data materiale.

Jeg fant det formålstjenlig å intervjuet det antall som er i en klasse for å få et størst mulig representativt utvalg. Et utvalg på 29 respondenter er relativt stort ved kvalitative intervjuer, dette var et bevisst valg fra min side. Da det bare ble satt av 15-20 minutter per informant var det derfor ønskelig fra min side å få intervjuet et større utvalg for på den måten lettere kunne finne et mønster i det innsamlede datamaterialet.

Skolene som ble kontaktet la til rette for at samtalene kunne gjennomføres på skolene i skoletiden. På den ene skolen fikk jeg et eget kontor som lå en etasje under elevenes klasserom og elevene ble sendt ned til meg en om gangen, av kontaktlærer. På den andre skolen ble det benyttet et grupperom som lå vegg i vegg med elevenes klasserom. Alle intervjuene ble gjennomført med en respondent om gangen.

4.6 Kvalitet på datamaterialet

Kvalitativ metode er kjennetegnet av fraværet av én analytisk hovedretning (Gripsrud et al., 2010)). Det gir ikke nødvendigvis en nøyaktig fremstilling, men målet med undersøkelsen har vært å få en mest mulig fullstendig forståelse av hvordan respondenten tar sin beslutning. Kvalitative metoden er benyttet i et forsøk på å forstå elevens vei til beslutning. Intervjuguiden er prøvd å være av en slik karakter at den gir svar på forskningsspørsmålene samtidig som den kan benyttes av andre som ønsker å forske videre.

Feilkilder kan oppstå ved blant annet at gruppen av respondenter er blitt for homogen. Dette begrunnes med at det var valgfritt å delta og elevene måtte ha med ferdig utfylt tillatelse fra foresatte/foreldre. Elevene fikk kort svarfrist og dette kan ha ført til at det var de mest pliktoppfyllende og de med best orden, som leverte skjema tilbake først.

Respondentene har et relativt høyt karaktergjennomsnitt (4,1).

Skriv hjem til foreldre/foresatte kan samtidig ha påvirket respondentene da brevet informerte om hvem jeg var med navn. Da jeg har egne barn i samme aldersgruppe som respondentene, kan det ha ført til at noen har kjent igjen navnet mitt eller assosiert meg med fritidsaktiviteter eller lignende og dermed påvirket informantene. Intervjuene ga derimot ikke inntrykk av at dette var et problem.

Når dybdeintervjuene på den ene skolen ble gjennomført, ble det ikke ble tid til å reflektere eller justere egne notater i mellom hver respondent, dette kan ha ført til at noen notater om kroppsspråk og sanser-opplevelser kan ha gått tapt. Dette er informasjon som ikke blir fanget opp under lydopptakene. Ved senere bearbeiding av materialet kan dette ha ført til upresis gjengivelse. Samtidig gjorde mangel på pause mellom informantene, intervjuene mer krevende da jeg måtte nullstille meg, justere samtaleform og kontrollere lydopptak fortløpende.

Jeg kan ellers ha tilegnet respondentene ferdigheter eller mistolket det som er blitt sagt, på bakgrunn av respondentens modenhet og begrepsforståelse. Under intervjuet kunne det oppstå situasjoner som skapte uklarheter mellom meg (moderatoren) og respondenten om en snakket om skolen og beslutninger rundt skolevalg eller valg en tar generelt i livet.

Modenheten til informantene og deres selvinnsikt og evne til å reflektere kan i stor grad ha påvirket kvaliteten på intervjuet. Informantene har en alder på 15-16 år, det betyr at

det er stor grad av ulikhet når en kommer til elevenes begrepsforståelse, egen refleksjon og modenhet. Intervjuene ble av den grunn justert underveis etter elevens forståelse, jeg antar at min erfaring med å samtale med ungdom har kommet til god nytte.

Analysen av svarene kan tolkes forskjellig eller bli upresise alt etter hva eller hvordan respondenten har forstått spørsmålet. For eksempel ble det spurt om hvordan kommunikasjonen var med mor på en skala fra en til ti, det kunne da oppstå forvirring om det gjaldt generell dagligdags kommunikasjon eller oppfattes som et spørsmål om hvordan kommunikasjonen var med mor om temaet skole. For å prøve å avverge misforståelser om hva som var tema for spørsmålet ble det forsøkt avklart underveis i intervjuet ved hjelp av tilleggsspørsmål.

Som deltaker i intervjuet blir jeg preget av min erfaring som mor og lærer hvordan svarene kan tolkes eller oppfattes, men jeg har prøvd å holde fokus på hva respondentene har fortalt og bevisst prøvd å unngå å påvirke svarene eller legge "ordene i munnen" på informanten. Har jeg vært i tvil om kroppsspråk eller annet så har jeg spurt informanten tilleggsspørsmål for å få en mest mulig korrekt forståelse av svarene.

4.7 Ethiske vurderinger

Respondentene var utrolig ærlige og åpne under intervjuene, en del av informasjonen var av en slik privat karakter at det er valgt å ikke bruke- eller gjengi deler av denne dataen. Der elever kan kjennes igjen, på hva de har valgt, er det ikke oppgitt linjevalg eller skolenavn.

4.7.1 Anonymitet

Informantene er ikke navngitte, i lydopptak og notater opereres det kun med elev1, elev2, elev3....elev29. Det er ingen mulighet til å knytte opp informasjon mot navngitte informanter. Det er oppgitt hvilken klasse elevene er hentet fra, men det er et tilfeldig utvalg fra de ulike klassene. Antall informanter gjør at det blir vanskeligere å identifisere elevene, og siden elevene er fra to ulike skoler mener jeg anonymiteten er godt ivaretatt.

Samtalene ble gjennomført på tre dager og jeg antar at dette reduserte samsnacking og diskusjoner rundt mine spørsmål for de elevene som ennå ikke var blitt intervjuet.

Det ble bare gjennomført intervju med de elevene som hadde levert signert brev fra foreldre / foresatte og opplysningene er kun samlet inn gjennom skriftlige private

notater og lydopptak på min private mobil. Ingen andre vil ha tilgang på den innsamlede dataen.

I renskrivningen av intervjuene ble de ulike nasjonene flerkulturelle tilhørte tatt vekk. Det ble i notatene kun tatt med at de var tokulturelle. Dette ble gjort for at disse elevene skulle forbli anonyme.

4.8 Evaluering av pålitelighet og troverdighet

For å øke *påliteligheten* (reliabiliteten) er det benyttet en form for strukturert datainnsamling ved hjelp av intervjuguide (vedlegg 1). Forhåpentligvis har dette påvirket intervjuene med respondentene på en slik måte at de alle har blitt spurt om de samme temaene inn forbi de samme gitte rammene. Det vil allikevel være vanskelig å duplisere for en annen forsker med bakgrunn i den erfaringen jeg innehar i forhold til problemstillingen. Jeg har brukt min erfaring for å kommunisere med respondentene, å finne samme erfaringsbakgrunn hos andre forskere vil være vanskelig. For å styrke påliteligheten har jeg etter beste evne prøvd å forklare intervjuguiden og tanken bak utformingen av denne i kapittel 4.2.

Troverdigheten (validitet) i min undersøkelse viser den virkeligheten ungdommene lever i, slik jeg ser det. Det begrunner jeg med bakgrunn i antall respondenter (29 elever), som er relativt mange i en kvalitativ undersøkelse. Det ble tatt notater under intervjuene. I tillegg ble det tatt lydopptak slik at det senere under analysen har vært mulig å høre intervjuene på ny.

Respondentene kommer fra to ulike skoler med to ulike rådgivere, fra to ulike læringsmiljøer. Dataene som er samlet inn er likevel ikke av en ulik karakter. En del av den informasjonen respondentene har gitt, er også i samsvar med tidligere forskning. Det er grunn til å tro at andre forskere ville fått de samme resultatene ved å samle inn tilsvarende data på andre skoler i kommunen.

4.9 Overførbarheten

Fenomenet er det samme over hele landet, ungdommene må ta den samme beslutningen, men valgmulighetene er ikke like. Overførbarheten til andre bykommuner andre steder i landet, er jeg derimot usikker på. Da tenker jeg på tilbud av skoler og tilbud om lærlingeplasser etter endt yrkesfagopplæring som kan være en faktor som kan gi andre slutninger. NIFU-rapporten "Kan organisering av lærling-formidling forklare

store ulikheter i resultat” viser at Rogaland er i en særstilling i forhold til å skaffe lærlingeplasser til elevene (Høst et al., 2014).

Noen av respondentene snakker om problemer med reisevei, flytting (en elev) og andre transportmessige eller geografiske utfordringer. Det må da tas i betraktning at respondentene bor i en bykommune hvor ”lang vei” vil være relativt i forhold til en liten kommune langt fra bysentra.

4.10 Kritisk til egen forskning

Innledningsvis i denne oppgaven viste jeg til min motivasjon for å forstå problemstillingen, jeg påpeker min oppfatning av elever ved oppstartsamtaler som undrende over valget de har tatt på grunn av manglende motivasjon. Når jeg sitter med dette inntrykket kan dette påvirke min objektivitet rundt elevens beskrivelse av sin motivasjon ved den beslutningen som er tatt.

Min rolle som mor, og lærer for ungdommene, har jeg uttrykt som en positiv fordel for å kunne samtale med informantene i en god tone. Dette kan selvsagt også ha gitt en negativ effekt med bakgrunn i at jeg ikke har fanget opp alle nyansene fordi det blir en slags ”dagligtale”. Spesielle svar kan dermed unnlates fokus fordi en er vant med den type kommunikasjon eller sjargong.

5 Dataanalyser

5.1 Innledning

Her vil jeg først presentere den informasjonen jeg har samlet inn gjennom intervjuer med 29 elever og hva jeg har vektlagt. Deretter velger jeg å si noe om hovedinntrykket før jeg legger frem funnene jeg har gjort. Så vil jeg presentere dem ved å bruke den samme tredelingen som jeg har i modellen. Til slutt vil jeg analysere de funnene som er gjort i forhold til tidligere forskning og teori i kapittel 2 og 3. Funnene vil bli presentert med bakgrunn i forskningsspørsmålene. På bakgrunn av denne vurderingen skal jeg forsøke å analysere hva funnene mine betyr.

Utfordringen i kvalitative forskningsopplegg er å få noe fornuftig ut av en stor mengde ustrukturerte data (Johannessen et al., 2010), intervjuene har totalt gitt meg over 9 timer med lydopptak. Det vil derfor bli nødvendig å redusere informasjonsmengden så det blir håndterlig å jobbe med. Jeg utarbeidet en intervjuguide for å ha et rammeverk under intervjuet. Med hjelp av dette rammeverket vil jeg prøve å identifisere mønstre for å formidle innholdet.

Elevene var informert på forhånd om tema og hva de skulle delta på, så det var nok med en kort hilsen på respondenten for så å sette i gang intervjuet.

I etterkant av intervjuene ble alle skriftlige data samlet og renskrevet, dette ble gjort for å lettere systematisere og skape oversikt over den innsamlede dataen. Det er etterpå forsøkt å trekke ut de punkter (koder) som går igjen som hovedargumenter. Punktene kan være de samme fra ulike respondenter, men *begrunnelsen* av punktene varierer. En del av disse begrunnelsene er gjengitt i sin helhet. *Se vedlegg 3,4,5,6*

Det er i utgangspunktet lagt vekt på det informantene har fortalt, samtidig har jeg med min erfaring tolket informasjonen i en større kontekst.

5.2 Helhetsinntrykk

Ved innledningen av intervjuet begynte jeg samtalen med hva respondentene hadde søkt, og om karaktersnitt hadde påvirket søknaden. Over 70% av respondenten svarte positivt på at karakteren hadde påvirket deres beslutning om skolevalg. Dette fant jeg underlig og hadde ikke forventet dette funnet. Grunnen til at jeg fant det underlig, er at jeg forventet i større grad elevene ville søke skole etter eget ønske eller det foreldre

eller venner ville anbefale. Det andre som overrasket meg, var hvor mye tid og i hvilket omfang respondentene hadde brukt på å innhente informasjon før beslutningen ble tatt. Av de 29 respondentene har 21 av dem (ca.70%) vært på "åpen dag". Åpen dag beskrives nærmere i punkt 5.3.3 "Informasjonsinnhenting". På skolebesøkene har de snakket med lærere og elever. De har da gjerne orientert seg mot venner eller kjente som allerede er elev på ønsket skole. De har i tillegg søkt og hentet informasjon på nettet om skolene, fagene og karakterene en bør ha for å komme inn på skolene.

Ved hjelp av modellen som er presentert i kapittel 3 ser jeg at elevens karakterer og informasjonsinnhenting berøres i alle de tre delene i modellen.

Ved en nærmere og mer systematisk gjennomgang av materialet blir det tydeligere hvorfor karakteren betyr så mye for beslutningen, og en får større innsikt i omfang av informasjonsinnhenting, dette vil bli utdypet i punkt 5.3.2 "Karakteren"

I de innsamlede data viser det også at nærhet til skolen og venners valg av skole spiller en viktig rolle for en del av respondentene, selv om de ikke nødvendigvis velger likt, dette blir nærmere belyst i punkt 5.3.3.1. Når respondentene skulle beskrive hvordan sin vei mot beslutning, ble den for enkelte "veldig grei" til de som hadde en "lang og krokete" vei, før beslutningen ble tatt.

Noen få av respondentene viser til "utviklingssamtaler" med rådgiver. Så vidt meg bekjent er dette noe alle har med rådgiver før skolested søkes. Siden så få nevner dette kan det skyldes flere årsaker. Enten har det ikke vært av betydning for respondenten eller det faktum at jeg ikke spurte spesifikt om dette, og derfor ikke ble nevnt.

5.3 Mine funn

Antall respondenter totalt 29	17 gutter	12 jenter
Min beslutning	Alle 29 elevene,	Svarte JA
Valg av studieretning	21 elever, Stud. Spes.	8 elever, Yrkesvalg
Har karakteren påvirket skolevalg?	21 elever, JA	8 elever, NEI
Har UDV påvirket ditt skolevalg?	18 elever, JA	11 elever, NEI

Tabell 1 Generelle innsamlede data

Det er i analysen ikke vektlagt en sosiokulturell fokus på oppgaven, det er blant annet ikke vektlagt å skille mellom kjønn for så å analysere hva de har søkt med tanke på

kjønn. Det er derimot forsøkt lagt et skille mellom de som har søkt yrkesfaglig retning og de som har søkt studiespesialiserende retning. Tjueen respondenter har svart at de har søkt studiespesialiserende retning som første valg og åtte respondenter har valgt yrkesrettet utdanning som første valg.

Respondentene fikk innledningsvis spørsmål om det var deres beslutning, samtlige svarte ja på dette. Det opplevdes som svært troverdig. De fikk videre et oppfølgingsspørsmål om de var fornøyd med beslutningen de hadde tatt, det var da en som svarte "- litt usikker" de resterende svarte ja. Da jeg spurte respondenten hvorfor han følte seg litt usikker, fikk jeg følgende svar;

- "Jeg vet jo ikke hva jeg går til og om jeg kommer til å trives med retningen jeg har valgt. I tillegg kan den nye reiseveien kanskje bli litt tungvint."

De øvrige respondentene svarte ja på oppfølgingsspørsmålet, men ikke så overbevisende ja, som at det var deres beslutning. Det var alt fra "*Ja, veldig fornøyd*" til "*Ja, ganske fornøyd*".

5.3.1 Flerkulturelle

Da forskningsspørsmålene og problemstillingen ble utarbeidet var også flerkulturelles elever i tankene og om det var kulturelle forskjeller. Kulturelle forskjeller er kun belyst sett på med tanke på beslutningen som skal tas med tanke på skolevalg. I mine funn har flere kulturelle flere aspekter å spille på i forhold til de kognitive ferdighetene og de dynamiske ferdighetene. Men for selve beslutningen kan jeg ikke se at flerkulturelle tar beslutningen om skolevalg annerledes.

En respondent utalte midlertid at; "- ... siden mor ikke kjenner det norske skolesystemet har jeg ikke diskutert skole med henne".

5.3.2 Utdanningsvalg

Når en ser på faget utdanningsvalg (UDV) i tab.1, har ca. 60% av elevene blitt påvirket av, eller fått innflytelse på skolevalget gjennom faget.

Dette er ikke helt i tråd med forskningsrapporten fra NIFU(Lødding & Holen, 2012) til Utdanningsdirektoratet, "*...var det elevene med lavt karaktersnitt som i sterkest grad uttrykte at de hadde nytte av faget utdanningsvalg*".

Med bakgrunn i forskningsspørsmålet; "- Om UDV fungerer best for elevene med lavt karaktersnitt, hva da med elevene med høyere snitt, hvordan kommer de til sin

beslutning?” spurte jeg respondentene om hvilket karaktersnitt de hadde. Når jeg summerte alle karakterene og delte på antall respondenter, ble respondentenes karaktersnitt på 4,1.

Jeg greier ikke å lese ut fra NIFU-rapporten (Lødding & Holen, 2012) hva de anser som ”lavt karaktersnitt”, men med mine referanserammer anser jeg karakteren 4,1 som et over middels karaktersnitt. Selv om det kan ligge en feilmargin i dette tallet med bakgrunn i at det er et nokså personlig spørsmål som ble stilt og ikke alle er nødvendigvis like presise med å fortelle hva deres karakter er, har jeg ikke grunn til å tro at snittet på de 29 respondentene ligger under karakteren 4.0.

Så viser min forskning at elevene har utbytte av faget, gjennom at de har funnet ut ulikheter mellom for eksempel studiespesialiserende og studiespesialiserende med idrettsfag. De har endret syn på skoler etter et de har besøkt dem, mens andre har funnet ut hva de *ikke* vil etter å ha prøvd ulike fagretninger.

NIFU-rapporten (Lødding & Holen, 2012) beskriver i sin konklusjon med følgende; – *”...kommunen setter begrensninger på mulighetene for ungdomsskoleelevers utprøving”*.

I Stavanger kommune fungerer det slik at alle må velge å besøke en studiespesialiserende skole og en yrkesfaglig skole. Så får de et besøk om våren i 9. klasse og et besøk om høsten i 10. klasse. Hvilken skole og hvilken linje de får besøkt kan bli litt tilfeldig.

En av elevene forklarer at UDV har gitt mulighet til å forhøre seg litt rundt, men at de bare ble plassert tilfeldig. Respondenten sier; – *”kunne jeg fått valgt ville jeg valgt det jeg kunne håpt å gå på”*. Her bekrefter med andre ord respondenten det som NIFU-rapporten (Lødding & Holen, 2012) sier om kommunens begrensninger.

5.3.3 Karakteren

Videre ser en av tabell 1, at karakteren har påvirket skolevalget for ca. 70% av elevene. Dette kommer frem innledningsvis i intervjuene. Det som overrasket meg var at de valgte vekk muligheter til skolevalg, og begrunnet å velge vekk med bakgrunn i eget karaktersnitt. Dette forteller meg at de velger med ”hodet” og ikke med ”hjertet”.

Jeg har i ettertid blitt fortalt fra rådgiversiden at det er vanlig å informere elevene om å undersøke skolers karaktersnitt slik at de ikke søker på skoler de ikke har mulighet til å

komme inn på. Dette blir de fortalt å gjøre for å unngå å bli vilkårlig plassert på en skole de kanskje ikke har søkt, om karakteren er for lav.

Respondentene har et bilde på "god skole" etter karaktersnittet for å komme inn på den respektive skole, samt andres meninger om skolen. Det kan for eksempel være fra elever som går på disse skolene og forteller hvordan de har det, eller etter "rykte" som er hørt.

En av respondentene svarte som følgende når jeg spurte hvordan karakteren hadde påvirket skolevalget; - "Har vurdert St. Olav for det høres kjekt ut, men jeg tror ikke jeg har høyt nok snitt. Valgte ut de skolene jeg visste jeg ville få plass med det snittet jeg har."

Jeg stiller da et oppfølgingsspørsmål; - Snittet varierer fra år til år likevel er du sikker på at du ikke hadde kommet inn på St. Olav? - *"Ønsket ikke å komme i en klasse hvor alle er bedre enn meg. Føler at jeg ikke er like flink og at fagene blir for vanskelige."* Det gjenstår å si at respondenten hadde et karaktersnitt *over* gjennomsnittet for respondentene som var på 4,1.

Emosjoner en del av den dynamiske prosessen for å ta beslutninger. Denne respondenten det refereres til her, tilkjenner dette på en tydelig måte. Respondenten beskriver en *"lettelse"* når beslutningen er tatt. Når en ser på denne respondentens årsakssammenheng for valg av skole er det nøye gjennomtenkt, vurdert for og i mot og andre alternativer er tatt med i betraktning når beslutningen ble tatt.

En av de andre respondentene med et karaktersnitt *under* gjennomsnittet, beskriver en situasjon hvor vedkommende har brukt veldig mye tid, jeg vil til og med gå så langt som å si betydelig med tid, på å innhente informasjon. Respondenten har vært på internett og undersøkt de ulike karaktersnitt de forskjellige skolene har. Ikke bare i Stavanger kommune, men også i omkringliggende kommuner. Respondenten har systematisert de ulike skolenes karaktersnitt for så å sammenligne med sitt eget karaktersnitt. Etterpå satte vedkommende informant opp en prioritert rekkefølge for skolevalg, etter det som var mulig å oppnå ut fra egen karakter.

Når jeg kommer inn på den kognitive prosessen og hvordan dette oppleves, forteller respondenten om at beslutningen ville vært enklere om søknadsfristen var senere på skoleåret og gjerne etter at karakteren var satt. Da ville respondenten kunne sluppet

mer av i forhold til et ”korrekt valg”. Dette ble begrunnet med at når karakteren var satt var karaktersnittet forutsigbart.

5.3.4 Informasjonsinnhenting

Når en kommer til informasjonsinnhenting, forbauset det meg hvor utrolig mye tid det tilsynelatende ser ut som elevene har brukt. Jeg fikk ikke noe inntrykk av at innsamlingen var tilfeldig, heller tvert imot. Det som og overrasket meg var at de har samlet inn informasjon over tid og de har hentet den på flere arenaer. I intervjuguiden spurte jeg om enveis- og toveiskommunikasjon. De fleste har brukt begge metoder for å innhente data om skolevalg. Her kunne en nok se, en anelse av et mønster, i forhold til personlighet og respondentenes bruk av enveis eller toveiskommunikasjon. Det virket som om de som plasserte seg høyt på skalaen i forhold til å være mer introverte foretrakk mer enveiskommunikasjon.

Ungdomsskolene oppfordrer elevene til å bruke nettsidene ”vilbli.no” som er fylkenes informasjonstjeneste for videregående opplæring, samt ”31skoler.no” som er Rogaland fylkeskommunes egen nettside. Her kan elevene finne mer om de ulike skolene, de kan legge inn sine karakterer, få regnet ut sitt eget karaktersnitt og studere hvilke valg eller retninger de må ta for å bli det de ønsker. Videre kan elevene se hvilket karaktersnitt en måtte ha for å komme inn, ved forrige skoleår. Noen av respondentene har brukt mye tid på dette, mens andre av respondentene har brukt mest tid på toveiskommunikasjon. Det ble ikke stilt oppfølgings spørsmål om hvordan elevene opplevde nettsidene og om de hadde utbytte av disse.

Det er en årlig yrkesmesse som blir gjennomført i Stavanger Forum i regi av Rogaland fylkeskommune. Her er det mulighet for å snakke med rådgivere, lærere og elever ved ulike skoler. Her blir det også delt ut brosjyrer og annet materiell som kan leses i ettertid. I tillegg blir det holdt foredrag av ulike karakterer for om mulig nå de aller fleste på en annen måte. I tillegg er skolene flinke til å montere opp stander hvor elever får vise frem ulike ferdigheter og fag. Det er og mulighet for foreldre å gå sammen med sine ungdommer den første kvelden av utstillingen. Noen kan nok fort oppfatte yrkesmessen som en salgsmesse, med sjokolade og konkurranser, for å tiltrekke seg oppmerksomhet til de ulike standene. Av erfaring tror jeg nok det er høyst variabelt hva ungdommene får av utbytte på messen. Det ble ikke i intervjuet bedt om en utdyping om erfaringene fra yrkesmessen.

Utover dette har de ulike skolene i kommunene "Åpen skole" eller "Åpen dag". Her åpner skolene opp for besøk på kveldstid hvor alle som er interessert kan komme å se. Skolene viser da frem de ulike fagene og valgene som skolene har, og elever viser hvordan en skoledag utarter seg. Enten en nå er baker eller går på studiespesialiserende med formgivningsfag. Hvordan skolene velger å presentere seg blir opp til hver enkelt skole. Rektorene i fylket samordner dagene som blir satt av til åpen skole, slik at det skal være mulig å besøke flere skoler.

Over 70% av respondentene hadde vært på en slik "Åpen dag", samtlige utaler at dette var nyttig. Noen besøkte den skolen de kunne tenke seg å gå på, og noen besøkte den skolen de regnet med å komme inn på, mens andre igjen undersøkte flere skoler. Respondentene besøkte fra en skole til enkelte som var oppe i seks skolebesøk. Seks skolebesøk er omfattende med tanke på at skolene har åpent hus gjerne i løpet av 14 dager og det er en ny skole hver kveld, spredt over hele fylket. Respondentene besøkte skolene ofte med mor og/eller far enkelte hadde besteforeldre til å kjøre dem og bli med på skolebesøket. Flere av respondenten gikk sammen med venner. Det respondentene forteller om utbytte av besøkene er at de har snakket med lærere, snakket med elever og sett på lokalitetene og på den måten har de fått dannet seg et inntrykk av skolen. Som sagt så opplever elevene dette besøket som nyttig.

5.3.4.1 Venner

Venner betyr mye for respondentenes aldersgruppe, som er 15-16 år. Venner snakker, venner hjelper og venner kjenner hverandre. En stor del av respondentene forteller om venner som diskuterer hva de skal søke, de diskuterer hverandres ferdigheter og evner etter hvor godt de kjenner hverandre og hvor fortrolige de er. De diskuterer karakterer og karaktersnitt og hvor mye de må ha for å komme inn på de ulike skolene. De diskuterer skolebesøkene de har vært på under åpen dag og besøk de har hatt i faget UDV.

De fleste oppgir denne kommunikasjonen som toveis og den virker som betydelig i omfang. Det flere av respondentene uttrykker er at de ikke har latt seg påvirke av hva venner har valgt men at de har valgt, helt annerledes. Jeg oppfatter det som om dette var viktig å påpeke fra flere respondenter. Jeg blir og fortalt det motsatte, om venner som konkurrerer om å få de beste karakterene med mål om å komme inn på de samme

skolene. Det høres jo spesielt ut, men om jeg forsto respondenten rett oppfattet jeg at det ble en motivasjonsfaktor mellom venner.

5.3.4.2 Foreldre og søsken

Respondentene lever under svært varierte familieforhold. Alle lever med mor, mens forhold til far varierer, noen har ikke far, noen har stefar. Det varierer hvor mye det prates om skole med foreldre, men det er tydelig at mor er god å ha i forhold til diskusjoner om skolevalg og det kommer til uttrykk at mor -"kjenner meg og vet hva jeg er god på". De respondentene som har snakket mye med foreldrene påpeker likevel at foreldrene har gitt beskjed om at de (respondenten) må velge selv og at det er respondentenes valg. Jeg kan kanskje si at 3 av de 29 respondentene utaler seg slik at mor nok har hatt en betydelig påvirkning på valget, men det må sies at dette ikke blir uttalt av respondentene. En av respondentene med to-kulturell bakgrunn uttalte at mor ikke kan nok om norsk skolesystem til å kunne hjelpe, vedkommende respondent hadde derimot eldre søsken som var i den videregående skolen og var til god hjelp (referert i pkt. 5.3.1).

For de av respondentene som har eldre søsken, har de fleste gode samtaler med disse om skolevalg. Noen har søsken som er så tette i alder at de er i den videregående skolen og kan si noe om skolen de går på. En av respondentene sa følgende -" *min søster går på...(navngitt skole) så der skal jeg i hvert fall ikke gå*", dette ble ikke sagt fordi skolen var uaktuell å søke på, men mer det at søsken kunne ikke gå på samme skole. Enkelte av respondentene med eldre søsken uttrykker at hjelpen har vært betydelig.

5.3.5 Motivasjon

Når en ser på respondentenes svar på motivasjon så er det spesielt *tre ting* som går igjen. Det *ene* er "åpne dører", dette er noe som går igjen blant dem som har søkt studiespesialiserende. Med det mener respondentene at det er viktig å holde dørene åpne for videre valg. De har ikke et mål om hva de skal bli, og ønsker å ha alle fremtidige muligheter åpne ved å velge skole som gir dem full studiekompetanse.

Det *andre* er karakterene, hvor gode karakterer er med på å holde dørene åpne. Gode karakterer gir og status i forhold til å kunne velge skole. Som en av respondentene sa; "*de lengste utdannelsene gir de kjekkeste jobbene og den beste lønnen*". Som den *tredje* motivasjonsfaktoren som blir fremtredende i mine funn så er det lønn. Det trekkes frem

ønsker om å utdanne seg til stillinger som gir høy lønn. Dette er ikke et uventet funn sett i lys av vi lever i en region, med høye lønninger og høyt forbruk blant enkelte.

5.3.6 Emosjoner

Det kommer til uttrykk en del følelser i intervjuene. Når jeg spør direkte om hvordan følelsen er i forhold til skolevalget er den alt fra god og fornøyd til vanskelig og usikker. Når beslutningen var tatt ved søknadsfristen var følelsen god for de aller fleste respondentene. Men det har vært mye følelser underveis i prosessen, slik som respondenten som jeg refererte til i punkt 5.3.2 "Karakteren" som brukte så utrolig mye tid på å systematisere karaktersnitt opp mot eget snitt. Når jeg spurte vedkommende; - "Hvordan er din følelse for det valget du har gjort?" Svarer respondenten; - *"Nervøs, hvilken skole du havner på, Karakteren"*.

En av respondentene uttrykte det slik; - *"Måtte ta et valg, har tenkt så mye på det at jeg måtte få det ut av hjernen, det har ligget i bakhodet og gnagd"*. Selv etter beslutningen er tatt er denne respondenten usikker på om det er tatt rett valg. En annen av respondentene uttrykker lettelse. Vedkommende reduserte stresset ved valg av skole fra begynnelsen av 10. klasse på høsten 2013, ved å bruke elimineringsmetoden. Følelse av stress og uforutsigbarhet begynner allerede i 9.klasse i og med at UDV-faget og skolebesøk blir satt i gang.

5.4 Teori og praksis

Hvordan kommer 10. klassinger frem til sin beslutning om skolevalg i videregående skole? Dette var min problemstilling.

Jeg har gjennom dybdeintervju med 29 elever i 10. klasse, ukene etter søknadsfristen gikk ut funnet ut at elevene har en gjennomgående veloverveid beslutning som de føler helt og holdent er deres egen beslutning. De fleste har brukt lang tid for å komme frem til beslutningen. De bruker mye tid for å orientere seg i "markedet" og vurderer de ulike tilbudene nøye. De henter inn data og informasjon på ulike måter i ulik mengde men alle respondentene bruker tid på å innhente informasjon om videre skolegang.

5.4.1 Forventning og prestasjon

Forventningen om å komme inn på første ønske, blir en motivasjonsfaktor for enkelte av respondentene. Flere av de som har søkt på skolene med høyest karaktersnitt uttaler at de har arbeidet ekstra hardt det siste halve året for å komme inn. Den ekstra innsatsen

som blir gjort skaper en forventning om belønning, hvor belønningen er å komme inn på en "god skole". Hva som er god skole bedømmer eleven etter hvor høyt karaktersnittet er, jo høyere karakter desto bedre skole. Om da skolen en begynner på i ettertid ikke oppleves som god, kan motivasjonen fort avta og i verste fall forsvinne helt. Flere har ikke mål med det valget de har tatt, de går videre på studiespesialiserende for å utsette valg om fremtidig yrke.

For noen av respondentene er målet å "holde dørene åpne", som en motivasjon. Det respondentene mener med åpne dører er at de ønsker ikke å ta noen valg som begrenser videre karriere. Behovet for å fortsette skolegang uten å ta en beslutning om hva en skal bli, fører til at de velger studier som ikke gir fremtidige begrensninger.

Prestasjonsmotivasjon kan også være "angsten for å mislykkes". En del av respondentene som har lavere karaktersnitt, gir tilkjenne for denne angsten. Blant annet blir dette tilkjennegitt gjennom tidsbruk og informasjonssøking for å finne skolen som har et karaktersnitt opp mot sitt eget. De bruker lang tid på å finne skolene som har det karaktersnittet som ligger innenfor det som er oppnåelig. Noen uttaler også at de ikke ønsker å søke seg til en skole med høyt karaktersnitt. Om de kommer inn på den gode skolen, så ser de for seg at de vil være blant de "dummeste" i klassen. De ønsker ikke å fremstå som dumme med de laveste karakterene. Angsten for å mislykkes fører til at de velger skoler som har lavere karaktersnitt for å komme inn.

Respondentene er tydelige på at noen skoler er bedre enn andre skoler og dette er styrt av karaktersnittet for å komme inn på skolen. Har skolen et høyt snitt er det implisitt en god skole. Har skolen et lavt snitt er kvaliteten på skolen deretter.

Når en spør nærmere om hva en god skole er, kan respondentene ikke forklare dette på en annen måte enn at høyt snitt gir en god skole. Elevene på disse skolene har alle et høyt snitt og det forventes da at innsatsen er deretter og at alle har et ønske om et høyt læringsutbytte. De fleste respondentene har med andre ord, valgt etter fornuften som er styrt av den ytre motivasjonen. Motivasjonen for den beslutningen de tar er i all hovedsak av ytre karakter. De blir motivert av foreldre, venner, karakterer, ønske om høy lønn og et godt liv.

5.4.2 Yrkesfag eller Studiespesialiserende retning

Yrkesfag elever tar en tidligere beslutning om hva de vil bli, enn stud. spes. elever. Elever som velger å ta full studiekompetanse har utsatt valg om hvilken retning og hva de vil

utdanne seg til, med tre år. Det er blitt forsøkt å se om det er store likheter/ulikheter mellom respondentene som har søkt yrkesfaglig og respondentene som har søkt studiespesialiserende. Funn viser derimot at store ulikheter er det ikke mellom disse gruppene. De fleste er styrt av ytre motivasjon og de har hatt mye informasjonsinnhenting, uavhengig av hva de har søkt. Men det blir bekreftet at det er større målbevissthet med hva de vil bli når de søker yrkesrettet utdanning. Det blir også spesifikt uttalt blant respondentene som har søkt studiespesialiserende utdanning at de gjør det fordi de ikke vet hva de vil og ved å velge studiespesialisering utsetter de beslutningen med tre år.

5.4.3 Indre motivasjon

De respondentene som har en indre motivasjon med sin beslutning har et høyt ønske om å prestere. De har en motivasjon som er styrt av en indre lyst. De respondentene som har indre motivasjon er de elevene som har valgt skole som er samsvar med interesser. Dette gjelder enten de har valgt musikk, dans og drama og idrett på studiespesialiserende, eller de har valgt yrkesfag. De får prestere innenfor et fagfelt som allerede er av stor interesse på fritiden, og det gir en indre motivasjon. For en av respondentene ville det nesten være uoverkommelig med mer skole om ikke hobbyen kunne integreres inn i skolehverdagen. Respondenten gir uttrykk for å være; - *"veldig skolelei"*. Respondenten utaler at skole *"må en jo bare ta"* så her er det snakk om å gjøre det beste ut av det med å koble fritidsinteressen inn i skolen. Det som kunne blitt en manglende motivasjon for videre skolegang, har blitt til stor indre motivasjon hvor den videregående skolen skal gjennomføres. Den gløden denne eleven hadde under intervjuet, er jeg rimelig sikker på at vedkommende respondent vil lykkes med sin beslutning.

De av respondentene som har tatt sin beslutning med en indre motivasjon er elever som har valgt skole med "hjerte". De har da valgt skole hvor de samtidig får flettet inn egeninteresser, som idrett, kunst eller annet som kan implementeres med yrkesfag eller studiespesialiserende retning. De respondentene som har en indre motivasjon i tillegg til den ytre motivasjonen, gir uttrykk for sine følelser under intervjuet.

Blant annet gleder de seg til å begynne på nytt studie. De gleder seg også over å komme i et nytt miljø med likesinnede.

Årsakssammenhengen for den beslutningene de har tatt skiller seg ut fra gruppen med kun ytre motivasjon. Det er ikke nødvendigvis karakteren som har betydd mest for hvilken skole de har søkt ,men hva skolen kan tilby rent faglig og hvilket inntrykk skolen gir i forhold til emne- eller faginteressen de ulike har.

6 Sammenfatning

Beslutningsprosessen minner mye om kjøpsprosessen, og i denne sammenheng med ungdommers valg av skole vil enkelte hevde at det blir to sider av samme sak. Elevene bruker mye tid på å innhente informasjon. De henter informasjonen på en rekke steder, blant annet familie, venner og skolen. Sosiale medier brukes til fakta innhenting om skoler, linjer og fag. Sosiale medier benyttes også til testing av ulike karrierevalg. I tillegg til eget fag i skolen som skal hjelpe elevene til å få en praktisk mulighet til innhenting av informasjon gjennom UDV. Nettsider benyttes til å lese statistikk og studere karaktersnitt for de ulike skolene og sammenligne med egne karakterer. Det brukes år på innhenting av informasjon.

I tiende klasse merkes karakterpresset ekstra godt, "nå er det alvor". Som foreldre forsterker vi ofte dette presset, med å påpeke viktigheten av karakterene er en avgjørende faktor for å "bli til noe". Til slutt sitter kanskje eleven igjen med karakteren som den eneste motivasjon for å lykkes. Gunn Imsen (2007) sier i sin bok *"Elevenes verden"* at det til slutt er karakterene som relateres til det praktiske livet og til muligheten for å få jobb, ikke lærestoffet og kunnskapen. Det kan forstås slik at læringen i skolene skjer etter prinsippene om ytre belønning, ikke etter prinsippene om indre motivasjon (Imsen, 2005). Spørsmålet blir om en kan gjøre noe med det? Hvordan skape økt indre motivasjon for elevene i skolen?

Individualismen rår i samfunnet og i skolen. Ungdommen vokser opp i en hverdag der foreldre og skole får mer og mer fokus på individet og hva som "gagner en selv". Velger en studieretning i dag så er den tuftet på en individualistisk lyst til å tjene penger, åpne dører og få et "godt" liv. Hva samfunnet trenger og hvordan ungdommen kan utvikle seg i en større kollektiv sammenheng, er ikke det som er i fokus i det samfunnet vi lever i dag. Hverken i familien eller i skolen. Hva er motivasjonen for utdanning og skolegang når alle gjør det og alle har det? Nå er det noe alle skal med respekt for seg selv og omgivelsene. Noe du gjør mens du finner ut hva du vil bli når du blir stor.

Om en bare har opparbeidet seg en ytre motivasjon, hva da om de ytre årsakssammenhengene rundt motivasjonen endres, og en ikke kan påvirke de ytre omgivelsene, hva gjør det med motivasjonen?

Slik jeg ser det bør det i mye større grad skapes en indre motivasjon for de skolevalg elevene skal ta. Foreldrene burde få en oversikt i hvordan den videregående skolen er strukturert. Gjennom slik kunnskap kan de være med å veilede sine ungdommer til studier som kan gi en indre motivasjon.

Videre bør næringslivets behov bli tydeligere både for elever og foreldre. I dag er det ikke nødvendigvis slik at det ungdommene søker, er det næringslivet trenger i den andre enden. Samfunn og næringsliv er jo også hele tiden i endring.

I tillegg påvirker sosiale medier, og media for øvrig, en rolle i hva som er "lurt" å søke, og hvilken "bølge" en bør hoppe på. For eksempel har kjendiskokker som driver populære TV programmer, en innvirkning på søker tallene til "Restaurant og matfag". Tilsvarende kan en se søker tall gå opp eller ned etter hva media forventer av jobbtilbud i fremtiden.

Er det fornuftig å ha fritt skolevalg? Med tanke på at næringslivet ikke får den tilstrømningen de trenger av kvalifisert arbeidskraft. I følge media utdannes det altfor mange med høy akademisk utdanning. Ofte kommer ikke denne utdannelsen til nytte, fordi næringslivet ikke ser kunnskapen som viktig eller nødvendig. Skolene drives med årlige endringer og omorganiseringer av ressurser for det som var populært i fjor er ikke nødvendigvis populært i år.

Elevene tar til slutt sin beslutning, de tar den med bakgrunn i all innsamlet informasjon og de tar den alene. Det er elevens valg.

6.1 Konklusjon

I beslutningsprosessens tre deler er informasjonsinnsamlingen godt ivaretatt blant elevene. Elevene greier å finne den nødvendige informasjonene for å kunne ta sin beslutning, gjennom en koordinering fra de kildene til informasjon de omgir seg med. Når beslutningen er tatt gjenstår iverksettingen av beslutningen.

Beslutningen tas i februar og iverksettingen skjer i medio august. Skjer det noe med motivasjonen i perioden frem mot iverksettingen? Kanskje er det her at noen ungdommer detter fra? En del av respondentene har ikke særlig god motivasjon for den beslutningen de har tatt, og den er uten mål.

Som konklusjon kan en si at ungdommene følger den teoretiske beslutningsprosessen jamfør figur1, men motivasjonen for iverksettingen er på vakkende grunnlag. Samspillet mellom følelser, fornuft og motivasjon påvirker elevens motivasjon for beslutning.

Hvorfor det blir slik skyldes både hvordan respondenten styres av indre personlighetstrekk og på respondentens oppfatning av den ytre situasjonen. Løsningen på manglende motivasjon og skolesluttere er ikke gitt. Å øke den indre motivasjonen og bevisstgjøre ungdommene på å ha "mage" og "hjerte" med når store valg skal tas, vil slik jeg ser det være noe å ta med seg videre.

6.2 Veien videre

Motivasjonen for å ta beslutning blant respondentene er styrt av ytre motivasjon, (cirka 90 %). Oppgaven har ikke belyst hvordan iverksettingen av beslutningen blir.

Videre forskning kunne ha nytte av å se hvordan motivasjonen har påvirket beslutningen om skolevalg over tid. Og om den har hatt innvirkning på iverksettingen i beslutningsprosessen eventuelt omvalg for skolesluttere.

Informasjonsinnhenting er stor blant elvene, men hvordan er kvaliteten og brukervennligheten på de elektroniske løsningene fylket har valgt, er ikke blitt belyst i oppgaven.

Det ville være synd om vi ender opp med å gjøre de samme valgene som alle andre.

7 Kildehenvisning

7.1 Litteraturliste

- Gripsrud, Geir, Silkoset, Ragnhild, & Olsson, Ulf Henning. (2010). *Metode og dataanalyse: beslutningsstøtte for bedrifter ved bruk av JMP*. Kristiansand: Høyskoleforl.
- Hartberg, Silje, & Hegna, Kristinn. (2014). *Hør på meg: ungdomsundersøkelsen i Stavanger 2013* (Vol. nr. 2/14). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Høst, Håkon, Seland, Idunn, Sjaastad, Jørgen, & Skålholt, Asgeir. (2014). *Kan organisering av lærlingformidling forklare store ulikheter i resultat?: en studie av lærlingformidling i 3 fylker* (Vol. 7/2014). Oslo: NIFU.
- Imsen, Gunn. (2005). *Elevenes verden: innføring i pedagogisk psykologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jacobsen, Dag Ingvar, & Thorsvik, Jan. (2002). *Hvordan organisasjoner fungerer: innføring i organisasjon og ledelse*. Bergen: Fagbokforl.
- Johannessen, Asbjørn, Tuft, Per Arne, & Christoffersen, Line. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt.
- Kaufmann, Geir, & Kaufmann, Astrid. (2003). *Psykologi i organisasjon og ledelse*. Bergen: Fagbokforl.
- Larsen, Rolf-Petter. (2009). *Ledelse og beslutninger*. Oslo: Novus.
- Lødding, Berit, & Holen, Solveig. (2012). *Utdanningsvalg som fag og utfordring på ungdomstrinnet: sluttrapport fra prosjektet Karriereveiledning i overgangen mellom ungdomsskole og videregående opplæring. Evaluering av Kunnskapsløftet* (Vol. 28/2012). Oslo: NIFU.
- Stavanger kommune. (2012). *Levekår i Stavanger. geografisk fordeling- Rapport nr.5*.
- Svarva, Martin F. (2010). "Hva skal du bli når du blir stor da?" (pp. 91): Norges teknisk-vitenskaplige universitet, institutt for sosiologi og statsvitenskap.

7.2 Nettadresser:

31skoler.no; <http://31skoler.no/#/kort/-/studiespesialisering/-/>; Lest 06.05.14

Rogaland Fylkeskommune; rogfk.no;

[http://www.rogfk.no/Internet/Aktuelt/Kunnskapsministeren-fikk-raad-fra-Rogaland/\(language\)/nor-NO](http://www.rogfk.no/Internet/Aktuelt/Kunnskapsministeren-fikk-raad-fra-Rogaland/(language)/nor-NO), lest 07.04.14

Stavanger.kommune.no; <http://www.stavanger.kommune.no/no/Om-kommunen/>,
lest 07.04.14

Ung.no

Udir.no; <http://www.udir.no/Tilstand/Analyser-og-statistikk/vgo/Sokere-inntak-og-formidling1/Sokertall-2014-2015/>, lest 05.04.14

Utdanningsdirektoratet; udir.no; <http://www.udir.no/Tilstand/Analyser-og-statistikk/vgo/Sokere-inntak-og-formidling1/Sokertall-2014-2015/>, lest 07.04.14

Vedlegg

Vedlegg 1; Intervjuguide

Generelt

Skolevalg, hva er ditt valg?

Er det din beslutning?

Er du fornøyd med beslutningen?

Hvilket karaktersnitt har du?

Har karakterene påvirket ditt skolevalg?

Utdanningsvalg

- skole i 9.
- arbeidsplass i 9.
- skole i 10.
- arbeidsplass i 10.
- Hvem ordnet med praksisplass?

Har faget "utdanningsvalg" påvirket ditt skolevalg?

På hvilken måte?

1. Elevens styrings- og koordineringsevner/prosesser

Mellommenneskelig kommunikasjon

Enveis kommunikasjon- brev, informasjonsbrosjyrer, nett søk,

Har du hentet informasjon her til skolevalg?

Sosiale medier- diskuterer du skolevalg på nett?

Toveiskommunikasjon- hvordan opplever du kommunikasjonen mellom deg og; (1-10)

veldig dårlig - fantastisk

- mor
- far
- søsken
- venner
- lærer

Kan det utdypes?

2. Elevens dynamiske prosesser/ ferdigheter

PERSONLIGHET;

Personlighetstrekk, hva vil du si er typisk deg? (1-10 skala)

Ekstrovert-introvert; negativ-positiv; hevnjerrig-omgjengelig; upålitelig-samvittighetsfull; lukket-Åpen

---

Hvem er du? (TANKER, FØLELSER OG VÆREMÅTE) [identitet](#)

Hvorfor ble du slik? [Selvoppfatning](#)

Hvorfor gjør du det slik du gjør det?

MOTIVASJON;

Hva er din motivasjon for det valget du har tatt?

Motivasjon har sammenheng med grunnleggende verdier.

Er det for å dekke et behov?

Har du et mål?

Ytre motivasjon for å oppnå noe? Belønning

Indre motivasjon fordi en har lyst? selvbestemmelse

EMOSJONER; (nytt ord) = samlebetegnelse for følelser

Hva er din følelse for det valget du har gjort?

Har det vært et "problematisk" valg?

3. Elevens Kognitive prosess/ ferdigheter/ evner

PERSEPSJON; (= hvordan vi oppfatter oss selv og andre)

Hvordan samler du inn informasjon?

Hvordan "angriper" du problemet med å søke skole?

Hva fikk deg til å ta beslutningen?

BESLUTNINGER;

Problemløsning, Har du tenkt på det å søke skole som et problem?

Hvordan har du greid å velge en skole fremfor en annen?

Begrenset rasjonalitet; = forenklet oppfatning av et problem

Overkonfidens; - Tiltro til egne vurderinger

Vedlegg 2; Brev til foreldre/foresatte

Stavanger 09.05.14

Til foreldre/foresatte

SAK; Tillatelse til å samtale med din ungdom

Søknadsfristen til videre gående skole (vgs.) er ute og din ungdom har tatt et skolevalg. Dette er for mange 15-16 åringer et stort valg, mens det for andre betyr mindre.

Som en del av min masteroppgave har jeg et mål om å få vite mer om 10.klassingers valg til vgs. Hvem hjelper dem? Hva bestemmer de selv? Hvor finner de informasjon? Hvordan fatter de sin beslutning og på hvilket grunnlag?

Jeg ønsker i denne sammenheng å samtale med din ungdom i neste uken for om mulig å finne svar på mine spørsmål. Da er beslutningen om skolevalg nettopp gjennomført og valget er friskt i minne. Samtalen vil være anonym da det ikke har noe å si for masteroppgaven hva ungdommen heter. Det er derimot nødvendig å gjennomføre intervjuet med lydopptak for å kunne analysere og reflektere over de svar som blir gitt. Lydopptakene vil bli slettet når Masteroppgaven er fullført.

Jeg ber med dette om tillatelse til å gjennomføre en samtale på 15-20 min. med lydopptak, av din ungdom. Samtidig vil jeg ønske lykke til med de valg som er blitt gjort og benytte anledningen til å takke for hjelpen.

Vennlig hilsen

Gunnhild Marie Hagen

Masterstudent, UiS

Jeg/vi gir tillatelse til at vår ungdom kan møte til en kort samtale hvor det benyttes lydopptak. Vi er innforstått med at samtalen blir anonymisert og konfidensielt behandlet.

Sted/dato-----

Navn-----

-

Vedlegg 3; Emosjoner

EMOSJONER

		EMOSJONER
ELEV 1	G/st	Føler det er riktig og passer best. Greit valg.
ELEV 2	J/y-st	kjempegod følelse, tvil til flytting.
ELEV 3	G/st/eritrea	God, Ja i starten, Åpen dag betydde mye for valgene
ELEV 4	G/st.	Føler det rett, god, Valg mellom skole
ELEV 5	G/st.	Usikker til valget
ELEV 6	G/st	
ELEV 7	G/y	Litt med hodet og litt hjerte, Nei
ELEV 8	J/st	Håper å trives, vanskelig
ELEV 9	G/st	Rett valg, Har valgt med hodet
ELEV 10	G/y/japan	Bra, det beste jeg kan få til, Nei!
ELEV 11	J/st	usikker, annerlede, gruer litt, Ja
ELEV 12	J/y-st	Usikker i starten, lettet når valget ble tatt. Vanskelig å orientere seg. UDV var en viktig faktor
ELEV 13	J/st	nervøs, uvissheten om hvor du havner, karakteren
ELEV 14	J/st.-y/tyrkia	Grei god
ELEV 15	J/st./Thailand	dumt fordi usikkerheten om å komme inn, nei
ELEV 16	G/y	glede, god, Hvilken skole har vært utfordring.
ELEV 17	J/St/Peru	spenning, redsel, nye folk, nye venner. Gru glede seg. Egentlig litt, hva vennene har gjort..
ELEV 18	J/y/	Veldig fornøyd, har tenkt på flere ting innen yrkesfag. Praksisplassen hjalp.
ELEV 19	G/St/	bra, nei
ELEV 20	G/st-y	veldig fornøyd et godt valg
ELEV 21	G/y	fornøyd tror det er riktigvalg, god følelse i begynnelsen, ble lettere etter hvert
ELEV 22	G/st	
ELEV 23	G/st	god, nei, har vært sikker siden i høst
ELEV 24	G/st	god følelse, tung beslutning
ELEV 25	G/y	Blanding, skulle kanskje valgt stud.spes., vet ikke hva, nytt og annerledes
ELEV 26	J/st	lettet, det store presset ferdig glad over valget du...
ELEV 27	J/st/etiopia	positivt, godt, Nei
ELEV 28	J/st	bra valg, fornøyd og god følelse, Nei
ELEV 29	G/st	bra følelse, ganske greit

G= Gutt

J= Jente

St= Studiespesialiserende Fargekode Blå

Y= Yrkesfaglig Fargekode Rosa

St/Y kombinasjon Fargekode Gul

To-kult = flerkulturell

Spørsmål som er stilt under emosjon vises i vedlegg 1; Intervjuguide

Vedlegg 4; Motivasjon

MOTIVASJON		
ELEV 1	G/st	karakterene, snittet og nivået passer med de andre elevene. Skolen ligger nærmest. Har lyst.
ELEV 2	J/y-st	Hesten, fritid inn i skoledagen, få ftudiekompetanse. MÅ BARE
ELEV 3	G/st/to-kult.	suksessfull gir mest mulighet, gjøre det beste jeg kan, økonomi, entreprenørskap, Fornøyd, Liker skolen
ELEV 4	G/st.	Ny skole, tjene penger smart, Fullføre, siving., økonomi, ingeniør, Realfag, kamp med kompisene om best karakter
ELEV 5	G/st.	Broren anbefalte, bra læringsmiljø, lokalt, Høyere utdanning, ingen mål
ELEV 6	G/st	Åpne dører, Ja velge
ELEV 7	G/y	Positiv, målet er å bli lykkelig, Få seg en jobb og interessere seg for. Jeget tar initiativ og handler
ELEV 8	J/st	Komme inn på god skole, Noe å strekke seg etter, Holde dørene åpne
ELEV 9	G/st	Bli det jeg har lyst til, Kjemi eller ingeniør, Realfag
ELEV 10	G/y/tokult.	oljeindustrien, ønsker er fysisk arbeid, øjeplattform, tjene penger, fremtid
ELEV 11	J/st	Krever jobb, advokat, læreren, karakteren
ELEV 12	J/y-st	Lyst å jobbe med mennesker, indre lyst
ELEV 13	J/st	Har mer muligheter, lengste utdannelsen er de kjekkeste jobbene, godlønn på lang utdanning
ELEV 14	J/st.-y/to-kul	utfordrene, den jeg har mest lyst til å komme inn på. Mer valgmuligheter, Politi, trenger gode karakterer for å komme inn. Lyst til å nå målet.
ELEV 15	J/st./to-kult	God skole, har hørt det av andre, gode lærere, vil på universitet, karakterer, god lønn
ELEV 16	G/y	stor motivasjon, brønnteknikk, industriteknologi, har veldig stor motivasjon
ELEV 17	J/st/to-kult	Få bedre snitt, studere filosofi og kunst, like skole, har søkt med venner, tror vil trives best, samf. Språk og økonomi
ELEV 18	J/y/	Hudpleie, har lyst til dette, gleder seg til å begynne på vgs.
ELEV 19	G/St/	stor, studiekompetanse, idrettsutøver, fotball på toppnivå, lyst
ELEV 20	G/st-y	skolens nærhet, venner, fikk et godt inntrykk på åpen dag, bli god så mulig, skolen er det viktigste, har lyst
ELEV 21	G/y	syns det var kjekt på åpent hus, automasjon, har lyst
ELEV 22	G/st	utsettelse av vlget, redd for å gjøre, ikke bli som far, venner god skole prestisje
ELEV 23	G/st	vil studere videre, vil ha en god jobb, god lønn, ingeniør, indre motivasjon
ELEV 24	G/st	lykkes faglig, økonomi, realfag ingeniør, Enklere å lykkes faglig, Kongsgård er det han vil
ELEV 25	G/y	bedre karakterer, nytt annerledes, valgfriheten, større muligheter, lærer, ikke spseiselt interressert i M/K
ELEV 26	J/st	gå i forsvaret, Pilot, leder innen olje, karakter belønning penger, restaurant, vil få best mulig karakter setter seg mål
ELEV 27	J/st/to-kult	generell stu.komp. + at det er noe jeg liker å holde på med, ungdomspsykolog
ELEV 28	J/st	Prøve noe nytt, bli kjent med nye folk, omsorg, høyere utdanning, lønning, mer spennende
ELEV 29	G/st	Jobb i bank, universitet, indre ytre motivasjon

G= Gutt

J= Jente

St= Studiespesialiserende Fargekode Blå Y= Yrkesfaglig

Fargekode Rosa

St/Y kombinasjon Fargekode Gul

To-kult = flerkulturell

Spørsmål som er stilt under motivasjon vises i vedlegg 1; Intervjuguide

Vedlegg 5; Persepsjon

Persepsjon		
ELEV 1	G/st	Har vært på åpen dag, syns skolene var nokså like, tilbyr de samme fagene
ELEV 2	J/y-st	Søker på nett, spør mor og far, ville gå hest, har venner som går der
ELEV 3	G/st/eritrea	Åpen dag, Jåttå, St.olav, Kongsgård, Hetland beliggenhet, selvkontroll, venner
ELEV 4	G/st.	Spør foreldre eller lærer, søkte sammen med venner, til slutt åpen skole, har hatt lyst
ELEV 5	G/st.	spør noen
ELEV 6	G/st	beste i.f.t. Karater, inntrykket av elevene, morfar- tradisjonsrik skole
ELEV 7	G/y	?
ELEV 8	J/st	Hører på hva andre sier
ELEV 9	G/st	
ELEV 10	G/y/japan	Kjenner venner i et miljø utenom, UDV
ELEV 11	J/st	?
ELEV 12	J/y-st	?
ELEV 13	J/st	Har brukt veldig mye tid på innhente karaktersnitt som utgangspunkt for karaktervalg
ELEV 14	J/st.-y/tyrkia	Letter å komme inn på politiskolen. Forsvaret som en brekkstang for letter å komme inn
ELEV 15	J/st./Thailand	Har valgt med hjerte, Kongsgård og St. Olav er veldig gode
ELEV 16	G/y	Velger vekk språk(spansk) fordypning istedenfor, Magefølelse for Gand, god
ELEV 17	J/St/Peru	?
ELEV 18	J/y/	Jåttå er den eneste med hudpleie, fikk hjelp av mor på en positiv måte
ELEV 19	G/St/	Driver med idrett, får studiekompetanse
ELEV 20	G/st-y	
ELEV 21	G/y	
ELEV 22	G/st	Blir påvirket av venner og rykte, magesfølelse Kongsgård
ELEV 23	G/st	
ELEV 24	G/st	Kongsgårdsmellen, for mange flinke, hjerte sier Kongsgård, hode St. Olav
ELEV 25	G/y	Måtte ta et valg, besøk ga bedre inntrykk
ELEV 26	J/st	mindre urolige, etter elimineringskole
ELEV 27	J/st/etiopia	valget er gjort med hjerte liker veldig godt musikk
ELEV 28	J/st	Tips fra foreldre, åpne forslag og besøk. Mor, Psykolog og råd, Rådgiver
ELEV 29	G/st	

G= Gutt

J= Jente

St= Studiespesialiserende Fargekode Blå

Y= Yrkesfaglig Fargekode Rosa

St/Y kombinasjon Fargekode Gul

To-kult = flerkulturell

Spørsmål som er stilt under persepsjon vises i vedlegg 1; Intervjuguide

Vedlegg 6; Koordineringsevner

Styrings/koordineringsevner		Toveis, mor, far, søsken, venner, lærer Arena		
Enveis				
ELEV 1	G/st		8,9,eldre,10,8	Åpen dag, minimesse, venner
ELEV 2	J/y-st	Ja	7,6,strokebror 10, 8, 5	Åpen dag i Lyngdal
ELEV 3	G/st/eritrea		8,8 stefar,0,8,9	Åpen dag, snakket med folk, Snakket med lærere på Sola
ELEV 4	G/st.	Ja	8,7,Eldre 7,9-10,8	Messer, Åpen skole på St.Olav Hetland
ELEV 5	G/st.	litt	3-4, 3, eldre 8, 6-7,5	
ELEV 6	G/st			søsters erfaring, byskole, skifte miljø, andres anbefalinger
ELEV 7	G/y	Ja, vilbli	8-9, 7-8stefar,0,9	Messe
ELEV 8	J/st		8,8,9,9,9	Åpen dag
ELEV 9	G/st		8,8,6,8,0	Åpen dag på Hetland, venner
ELEV 10	G/y/japan	Ja	5,2,0,10,5	Valget ble tatt etter UDV
ELEV 11	J/st	Nei	7,5,6,9,7	
ELEV 12	J/y-st	brosjyrer	10,9,0,8,4/5	Yrkesmesser, samtaler med rådgiver, Åpneskoler på Jåttå, Hetland og St. Olav
ELEV 13	J/st	Ja, snitt*		
ELEV 14	J/st.-y/tyrkia		6,ingen far,0,9,8	Åpen dag på Jåttå, Randaberg, snakket med mange
ELEV 15	J/st./Thailan	Lit, nettsider til skolene		
ELEV 16	G/y	Ja, vilbli og 31skoler	5-6,6,0,5,3	snakket med folk, nettet viktig info kilde, 2 venner har gått der selv Åpen skole på Gand
ELEV 17	J/St/Peru	Ja, leste om skolene	10, far i Peru,0,10,0	Utviklingssamtale med lærer har vært til god hjelp. Info fra andre som går på skolen
ELEV 18	J/y/		10,10,5-6,7-8,0	utplassering, snakket med de som var der, syns det var interessant
ELEV 19	G/St/		10,9,10,10,10	Åpen dag på Svithun, Jåttå, diskuterer mest med venner og mor/far
ELEV 20	G/st-y		9,9,0,10,5	Åpen dag, Svithun- fikk mye informasjon
ELEV 21	G/y	lest brosjyrer	7,6,4,2-3, 1	Åpent hus, Jåttå, Gand, kjenner venner som sier det er kjekt å gå på Jåttå
ELEV 22	G/st	Nei, egentlig ikke	7,ingen,9,8,8	Åpent hus på Kongsgård, St. Olav snakket med lærere og elever
ELEV 23	G/st	Lest litt	6-7,8-9,0,7-8,0	Utdanningsmesse, rådgivningstime Åpen dag på Kongsgård og St.Olav
ELEV 24	G/st	ja, skolevalg	8-9,0,0,*	Åpen skole på St.Olav, Kongsgård, Hetland
ELEV 25	G/y	Sett og lest om skolen	10,1,0*	Åpen skole på Randaberg, Akademiet, Hetland, Kongsgård, Svithun og Jåttå
ELEV 26	J/st	Lest på nett om fag og linjer	9-10,9-10*	Åpent hus St.svithun,randaberg,St.olav. Magafølelsen sa Svithun
ELEV 27	J/st/etiopia	Ja, ikke til hjelp	7,ingen,9,10,10	Åpen skole, Randaberg, svithun Kongsgård
ELEV 28	J/st	Ja, beliggenhet og karakter	9-10,9-10,0, ikke høre på venner,8	Åpendag på Steinerskolen
ELEV 29	G/st	Ja, snitt karakter, fagene, tilbud	8-9, stefar 7-8,0,8-9,8-9	Rådgiver, tatt tester på internett, Åpen skole på Hetland

Spørsmål til koordinering står i intervjuguide vedlegg 1